PROFESSORILIITTO
PROFESSORSFÖRBUNDET
FINNISH UNION OF UNIVERSITY PROFESSORS

Helsinki 20.10.2020

Sivistys- ja tiedejaosto

Asia: Professoriliiton lausunto hallituksen esityksestä (HE 146/2020 vp) eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021

Sivistys- ja tiedejaosto on pyytänyt Professoriliitolta (myöhemmin liitto) lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021. Lausunnon teemana on: Opetuksen toimivuus ja sen laadun varmistaminen koronaepidemian aikana? Korkeakoulujen aloituspaikkojen riittävyys? Koulutuksen, tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan kehitysnäkymät ja mahdollisuudet T&K-rahoituksen tason korottamiseen asetettujen tavoitteiden mukaisesti? EU:n elpymisrahaston varojen hyödyntäminen?

Lausunnon pääkohdat:

- Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan 4 prosentin BKT-osuuden tavoite edellyttää noin 3 miljardin euron vuosittaisia julkisia ja yksityisiä *lisäpanostuksia* tutkimukseen ja kehittämiseen.
- Yliopistojen lyhytaikaisen ja kilpaillun rahoituksen osuutta on vähennettävä ja pitkäaikaisen ei-tulosperusteisen perusrahoituksen osuutta on nostettava, jotta tutkijoilla olisi mahdollisuuksia harjoittaa pitkäaikaista tutkimustoimintaa, tehdä yhteistyötä elinkeinoelämän ja julkisen sektorin kanssa sekä hankkia kansainvälistä rahoitusta.
- Suomen pitää ajaa EU-budjettiin suurempaa TKI-osuutta parlamentin linjausten mukaisesti tulevaisuuden edellytyksiin. Lisäksi EU:n elpymispaketin tulee painottua tutkimukseen.
- Lisäaloituspaikat tulee budjetoida täysimääräisesti.
- Henkilöstön jaksaminen on koetuksella.
- Tutkijoiden tekijänoikeudet tulee turvata niin lainsäädännössä kuin käytännössä.

Yksityiskohtainen tarkastelu:

Tutkimus kaipaa miljardiluokan lisäpanostusta.

Pääministerin johtaman Tutkimus- ja innovaationeuvoston (TIN) tavoitteena on nostaa Suomen TKI-rahoituksen BKT-osuus 4 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. TKI-menojen osuus BKT:sta on valitettavasti laskenut merkittävästi viime vuosina (niiden osuus oli 3,64 % vuonna 2011 ja arvion mukaan 2,71 % vuonna 2019).

Professoriliiton mielestä on perusteltua, että yliopistojen perusrahoitusta nostetaan indeksitarkistuksen vuoksi noin 2 prosenttia. Samoin myös panostukset erilaisiin tulevaisuusinvestointeihin ovat kannatettavia. Liitto kuitenkin korostaa, että keskustelussa on hämärtynyt suomalaisen tutkimuksen rahoituksen karuus – kyse ei ole miljoonien vajeesta tai edes satojen miljoonien vajeesta. Pelkästään Ruotsin tutkimus- ja kehitysintensiteetin saavuttaminen edellyttää noin 1,5 miljardin euron julkisia ja yksityisiä lisäpanostuksia. Korkeakouluvisiossa yhteisesti sovitun tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan 4 prosentin BKT-osuuden tavoite edellyttää noin 3 miljardin euron vuosittaisia julkisia ja yksityisiä lisäpanostuksia tutkimukseen ja kehittämiseen. Liitto korostaa, että Suomella on siis miljardiluokan haaste ja tavoite, jonka taakse on asettunut laaja parlamentaarinen joukko.

Hallitukselta ja oppositiolta tarvitaan nyt konkreettisia käytännön toimia niiden rahoitusedellytysten kehittämiseksi, joilla Suomi nostetaan takaisin tieteen, tutkimuksen ja kehittämisen maailman kärkeen ratkaisemaan COVID-19-pandemian ja ilmastonmuutoksen kaltaisia suuria globaaleja ongelmia yhdessä kumppanien kanssa.

Jotta TKI-rahoituksen BKT-osuus voisi nousta 4 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä, rahoituksen määrän lisäksi tarvitaan merkittävä muutos rahoituksen laatuun. Yliopistojen lyhytaikaisen ja kilpaillun rahoituksen osuutta on vähennettävä ja pitkäaikaisen ei-tulosperusteisen perusrahoituksen osuutta on nostettava, jotta tutkijoilla olisi mahdollisuuksia harjoittaa pitkäaikaista tutkimustoimintaa, tehdä yhteistyötä elinkeinoelämän ja julkisen sektorin kanssa sekä hankkia kansainvälistä rahoitusta. TKI-rahoituksen BKT-osuus ei nouse tavoitteeseen yliopistojen nykyisellä rahoitusmallilla.

Talousarvioesityksen mukaan Suomen Akatemian kokonaisrahoitus nousee vajaat 50 miljoonaa euroa vuoteen 2020 verrattuna. Rahoitusta on kohdistettu muun muassa covid-19-pandemian tutkimukseen ja kriisi- ja huoltovarmuustutkimukseen sekä kumppanuusmallien rakentamiseen ja lippulaivahakuun. Strateginen tutkimusrahoitus säilyy ennallaan.

Yrityksille suunnattu tutkimus- ja kehittämisyhteistyön lisäverovähennys vuosille 2021–2024 on erinomainen asia. Verovähennys kannustaa yrityksiä tekemään yhteistyötä yliopistojen ja tutkimuslaitosten kanssa. Liitto kannustaa yrityksiä tarttumaan tähän mahdollisuuteen ja edistää jäsentensä kautta yhteistyön käytännön organisoimista. Opetus- ja kulttuuriministeriön laajapohjaisesti teollisuuden, tutkimuslaitosten, välittäjäorganisaatioiden ja viranomaisten kanssa vuonna 2020 valmisteltu kumppanuusmalli tulee viimeistellä ja ottaa pikaisesti käyttöön pitkäjänteisen innovoinnin ja molemminpuolisen tiede- ja teknologiasiirron edistämiseksi.

EU:n elpymisrahoituksen tulee painottua tutkimukseen.

Talousarvioesityksen mukaan valtioneuvosto tulee antamaan eduskunnalle syysistuntokauden aikana selonteon koskien EU:n elpymisvälineen kautta kanavoitavan rahoituksen kansallista hyödyntämistä, mukaan lukien alustava kansallinen elpymis- ja palautumissuunnitelma (Suomen kestävän kasvun ohjelma). Talousarvioesityksen mukaan maan hallitus on linjannut budjettiriihessä Suomen kestävän kasvun ohjelman kohdentamisesta kuuteen painopistealueeseen sekä niitä muodostettaessa käytettävistä kriteereistä. Painopistealueet ovat: 1) Koulutus, tutkimus- ja innovaatiotoiminnalla Suomi takaisin kestävän kasvun uralle (0,4-0,5 miljardia euroa), 2) Vihreä siirtymä tukee talouden rakennemuutosta, 3) Suomen kansainvälisen kilpailukyvyn turvaaminen, 4) Kestävän infrastruktuurin ja digitalisaation vahvistaminen, 5) Työmarkkinoiden toiminta, työttömille suunnatut palvelut ja työelämän kehittäminen, sekä 6) Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden saatavuuden vahvistaminen ja kustannusvaikuttavuuden lisääminen. Kriteereinä ovat pitkän aikavälin positiiviset vaikutukset, kasvupotentiaalin sekä taloudellisen ja sosiaalisen kantokyvyn lisääminen, vihreän siirtymän ja digitalisaation tukeminen sekä tuottavuuden parantaminen koko maassa, sekä rahoituksen väliaikaisuus.

Professoriliitto pitää tärkeänä, että elpymisrahoituksessa on huomioitu koulutus-, tutkimus ja innovaatiotoiminta. Globaalit haasteet, kuten ilmasto- ja väestönmuutokset, turvallisuus ja terveys, kuten covid-19-pandemia, heijastuvat yhteiskuntaamme. Tiede ja tutkimus paitsi ratkovat näitä haasteita globaalisti sekä kansallisesti, myös tarjoavat suomalaiselle innovaatiotoiminnalle uusia ennennäkemättömiä mahdollisuuksia. Jotta voimme tarttua haasteisiin, pitää kansallisen tiede- ja innovaatiojärjestelmämme toimintaedellytysten taso nostaa vähintään edellä kuvatulla tavalla kilpailijamaiden tasolle. EU:n elpymisrahoituksella tulee olla merkittävä rooli tiedepanostusten kasvattamisessa. Elpymisrahoituksessa kannattaakin painottaa nimenomaan tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan rahoitusta.

Professoriliitto pitää myös erityisen tärkeänä palauttaa monivuotiseen EU:n budjettiin varoja investointeihin ja tulevaisuuden edellytyksiin. Sikäli kun tässä onnistutaan, on myös TKI-kolmikannan ja siihen rahoitusta suuntaavien instrumenttien oltava kunnossa.

PROFESSORILIITTO
PROFESSORSFÖRBUNDET
FINNISH UNION OF UNIVERSITY PROFESSORS

Lisäaloituspaikat tulee budjetoida täysimääräisesti.

Korkeakoulutus ja tutkimus 2030 -visiossa on sitouduttu nostamaan korkeakoulutettujen osuus puoleen ikäluokasta. Yliopistoissa on noin 4200 lisäaloituspaikkaa vuosina 2021 ja 2022 alkaviin koulutuksiin. Nämä aloituspaikat tulee budjetoida täysimääräisesti koko koulutuksen keston ajalta.

Yliopistohenkilöstön määrä väheni isojen rahoitusleikkausten vuoksi vuosien 2013 - 2017 aikana yli 2 800 henkilöllä. Vuonna 1990 Suomessa oli yksi professori 61 opiskelijaa kohden ja vuonna 2017 suhdeluku oli heikentynyt 79 opiskelijaan per professori. Liitto muistuttaa, että kokoaikaisten professoreiden lukumäärä on yliopistoissa pienentynyt kymmenenä vuotena peräkkäin. Marraskuusta 2009 syyskuuhun 2019 kokoaikaisten professoreiden lukumäärä on vähentynyt 499 professorilla (21 %) lukumäärän olleessa viime vuonna enää 1899.

Ajatus siitä, että yliopistoissa aina vain opetettaisiin enemmän lisäämättä henkilöstön määrää ja korkea laatu säilyttäen, on mahdoton. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että henkilöresursseja siirrettään tutkimuksesta opetukseen. TKI-rahoituksen BKT-osuuden nostaminen 4 prosenttiin edellyttäisi henkilöresurssien siirtämistä pitkäaikaiseen perustutkimukseen, sillä yliopistojen ja professorien tehtävä erityisesti on jo lain mukaan antaa ylintä tieteelliseen tutkimukseen perustuvaa opetusta. Lisäksi yliopistolain mukaan tavoitteena pitää olla tutkimuksen ja opetuksen korkea kansainvälinen taso, jonka kanssa kuormituksen nouseminen on liiton näkemyksen mukaan ristiriidassa.

Edellä mainituilla perusteella Professoriliitto korostaa, että koulutusmäärien nostoon tarvitaan riittävät resurssit. Koettuna uhkana on, että tulevaisuudessa koulutuspaikkojen lisäykset jäävät, mutta rahoitus laskee tai loppuu.

Liitto edellyttää, että 50 % korkeakoulutustavoite eli tutkintotavoitteiden nostaminen tuhansilla tulee toteuttaa tieteellisen tutkimuksen ja siihen perustuvan koulutuksen korkea laatu säilyttäen ja täysimääräisesti resursoiden.

Perusrahoituksen kehittämisellä korkeaan laatuun ja riittävään määrään.

Professoriliitto toteaa, että korkealaatuisen tutkimuksen tulokset ovat yliopistojen opetuksen perusta ja uusien sovellusten mahdollistaja kaikkialla yhteiskunnassa. Tutkimuksen ja opetuksen laatu, kansainvälisesti tunnustettu tieteen korkea taso ja koulutuksella aikaansaatu osaaminen voidaan saavuttaa – ja pitää – vain tavoitteen mukaisella riittävän korkealla perusrahoituksella, jonka tueksi toteutetaan toimintaa kehittäviä erillisiä investointeja. On myös huomattava, että tieteellisen tutkimuksen ja korkeakouluopetuksen korkein kansainvälinen taso kohoaa jatkuvasti.

Hankepainotteisen rahoituksen vuoksi yliopistoilla ei ole lainkaan liikkumatilaa tehdä uusia nopeita tutkimusavauksia. Siinä ajassa, kun professorit ja muut tutkijat joutuvat Suomessa hakemaan pirstaleista hankerahoitusta, mahdollisesti saavat sitä ja perustavat tutkimusryhmän, kilpailijamaissa asiaa on jo ehditty tutkia 2 - 3 vuotta. Tutkimuksen perusrahoituksen nostamisella yliopistot ja tutkimuslaitokset voivat toteuttaa nykyistä ketterämmin uusia ”uteliaita” tutkimushankkeita yhdessä verkostojensa kanssa ja panostaa EU-rahoituksen hakemiseen.

Tavoitteiden toteutumisen kannalta on myös tärkeää edistää tiedemyönteisen ja osaamista arvostavan ilmapiirin vahvistumista Suomeen. Jokaisen toimijan tulee puhein, teoin ja oman esimerkkinsä avulla kannustaa lapsia, nuoria ja aikuisia uteliaisuuteen, oppimiseen ja tiedon soveltamiseen. Tiedemyönteisen ilmapiirin vahvistaminen kuuluu koko koulutusjärjestelmälle ja yhteiskunnalle.

Liitto toteaa, että kaikki panostukset ovat tervetulleita, mutta toivoo ensi sijassa vakiintuneiden, jo olemassa olevien rahoitusinstrumenttien käyttämistä. Lippulaivahanke ja muut uudet välineet vali-

tettavasti lisäävät entisestään tutkimushenkilöstön resurssien käyttämistä tutkimusrahoituksen hakemiseen ja laajentavat tutkimushallintoa. Siksi pitkäjänteinen rahoitus edellyttää myös kumppanuusmallin viimeistelyä ja käyttöönottoa.

Rahoituksen vakaus turvataan yliopistojen rahoitusmallin muutoksella.

Opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla valmistellusta ja vuonna 2021 voimaantulevasta yliopistojen rahoitusmallista puuttuu vakauttava ja tosiasiallisesti niiden omia strategioita tukeva osuus. Yliopistojen autonomiaa on vahvistettava muuttamalla yliopistojen rahoitusmallia. Yliopistojen rahoituksen painopistettä tulee siirtää tutkintomääristä vapaaseen tutkimukseen. Rahoituksen painopistettä tulee siis siirtää lyhyen aikavälin tuloksellisuusrahoituksesta ja harkinnanvaraisesta rahoituksesta yliopistolaissa edellytettyyn perusrahoitukseen eli pitkäjänteiseen rahoitukseen, joka antaa yliopistoille mahdollisuuden päättää rahoituksen kohdentamisesta yliopistoissa niiden omien strategisten valintojen mukaisesti.

Professoriliiton ja Tieteentekijöiden liiton esittämässä mallissa, 24 prosentin osuus, lisäisi rahoituksen vakautta ja yliopistojen omaehtoista profiloitumista. Perusteellinen valmistelutyö rahoitusmallin muuttamiseksi on syytä aloittaa. Liite 1.

Henkilöstön jaksaminen on koetuksella.

Yliopistojen henkilöstömäärä on vähentynyt edellä kerrotun mukaisesti tuhansilla kahden viimeisen hallituskauden aikana. Jäljelle jääneet ovat jakaneet lisääntyneet työt, ja heidän työhyvinvointinsa on ollut koetuksella. Yliopistojen henkilöstö on ylpeä työstään, jonka avulla korkein opetus ja tasokas kansainvälinen tutkimus on pystytty turvaamaan myös Covid-19-pandemian aikana. Ponnistelut ovat mahdollistanut kymmenien tuhansien opiskelijoiden työn jatkumisen sekä tulevaisuuden kannalta tärkeiden tutkimusten etenemisen. Pandemiaan sopeutumisen eteen tehty valtava lisätyö on kuitenkin saattanut yliopistojen henkilöstön jaksamisen äärirajalle. Professoriliitto selvitti keväällä 2020 covid-19-pandemian aiheuttaman poikkeustilan seuraamuksia akateemisille johtajille. Selvityksessä akateemiset johtajat nostivat esiin huolen henkilöstön hyvinvoinnista ja jaksamisesta poikkeuksellisessa tilanteessa. Liite 2.

Tutkijoiden tekijänoikeudet tulee turvata niin lainsäädännössä kuin käytännössä.

Tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus ei toteudu ilman tekijänoikeuksia, ilman tekijän oikeutta päättää tulostensa hyödyntämisestä ja saattamisesta yleisön saataville. Tutkijoiden tekijänoikeuksilla turvataan se, että perusoikeudet toteutuvat myös yliopistosektorilla. Tutkijavetoisuus takaa tieteen korkean laadun. Tekijänoikeuksien kaventaminen tuhoaisi avoimen tutkimuksen sekä keksintö- ja innovaatiotoiminnan kannustimet. Tutkijoiden tekijänoikeudet tulee säilyttää nykyisellään. Kasvava digitalisaatio ei edellytä yliopistojen tutkijoiden ja opettajien tekijänoikeuksien heikentämistä ja siirtämistä esimerkiksi työnantajalle. Tekijänoikeuslakia tai korkeakoulukeksintölakia (laki oikeudesta korkeakouluissa tehtäviin keksintöihin) ei tule muuttaa kansainvälisesti kilpailukyvyttömämpään suuntaan, vaan päinvastoin taloudellisesti kannustavampaan suuntaan. Prototyyppien, väliaineiden ja tutkimusaineistojen osalta lainsäädäntöä tulisi selkeyttää avoimen tieteen ja tutkijanoikeuksien tasapainottamiseksi ja oikeusvarmuuden takaamiseksi (esim. bio- ja geenipankit) Maan hallituksen ei myöskään tule sallia yliopistojen kohtuuttomia tekijänoikeusvaatimuksia ja yrityksiä murtaa erilaisilla työsopimusten liitteillä lainsäädännössä taattua niin sanottua tutkijapoikkeusta.

Yhteiskunnallisen päätöksenteon tulee perustua tutkittuun tietoon.

Maan hallitus on sitoutunut hallitusohjelmassaan tietopohjaiseen politiikan tekoon sekä yhteistyön syventämiseen tiedeyhteisön kanssa. Liitto toteaa, että päätöksenteon pitää pohjautua entistä vahvemmin tutkittuun tietoon. Tutkijat osallistuvat yhteiskunnalliseen keskusteluun monin tavoin. Tutki-

joita on tästä myös syytä palkita. Liitto pitää erittäin huolestuttavaa, että monet tutkijat, jotka tutkivat yhteiskunnallisesti arkoja aiheita, ovat joutuneet vihapuheen kohteeksi. Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan selvitysten mukaan tämä vaikuttaa tutkijoiden aktiivisuuteen ottaa osaa tällaisista aihepiireistä käytävään keskusteluun. Yliopistojen ja poliitikkojen tulee tuomita tutkijoihin kohdistuva vihapuhe nykyistä voimakkaammin.

Lopuksi

Liitto korostaa, että yliopistot ja muu tutkimus tulee nähdä investointina tulevaisuuteen ja tulevaisuuden edellytysten luomiseen. Akateemisen yhteisön tulee voida luottaa siihen, että maan hallitus jatkaa harkittua elvytyspolitiikkaa, eikä pelkoa uusista leikkauksista ole tulevaisuudessa.

Professoriliitto-Professorsförbundet

Jouni Kivistö-Rahnasto

puheenjohtaja

Tarja Niemelä

toiminnanjotaja

Liite 1

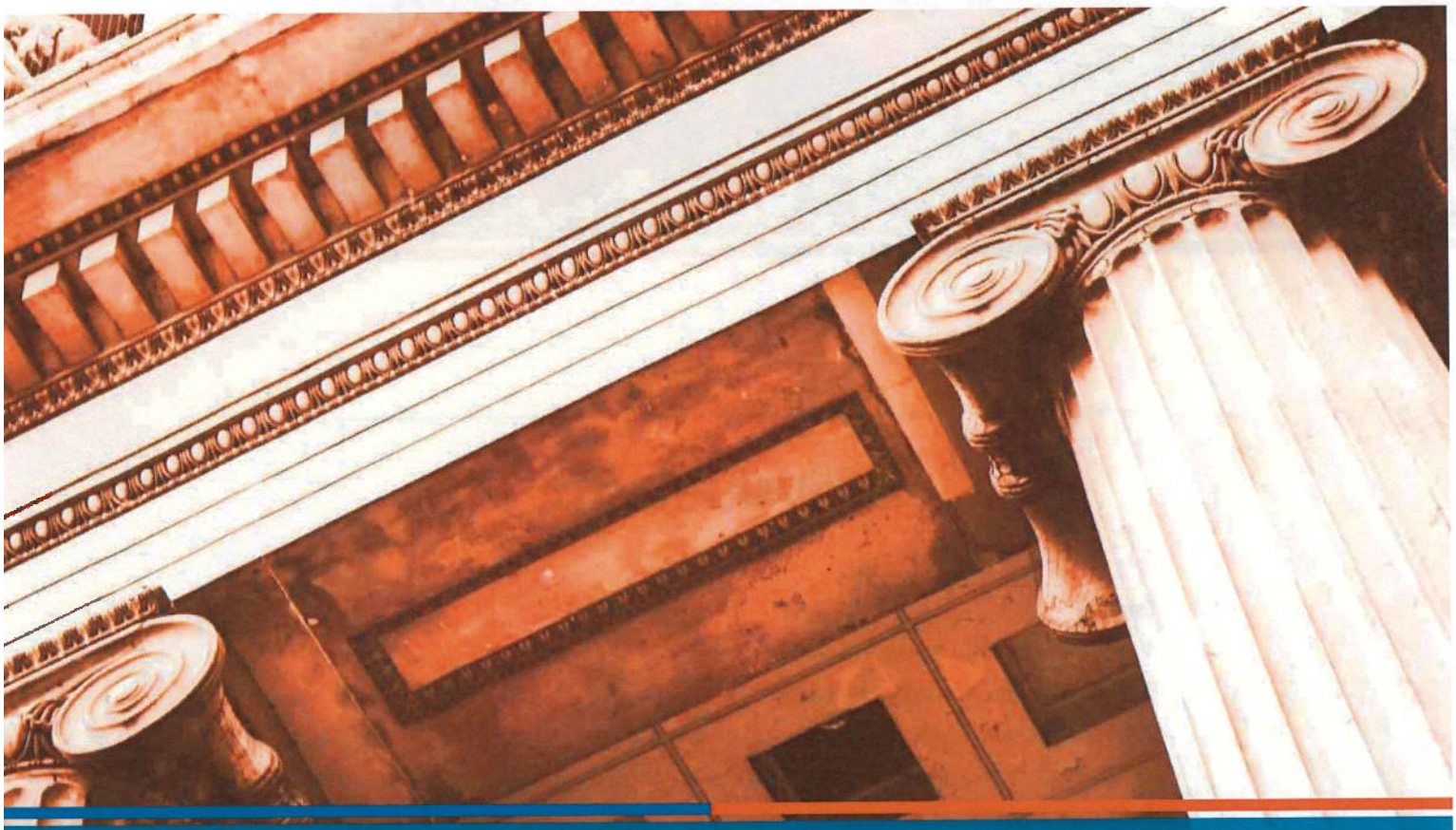

Kohti vakautta, vapautta ja vastuuta

Ehdotus yliopistojen rahoitusmalliksi

TIETEENTEKIJÖIDEN LIITTO
FORSKARFÖRBUNDET
The Finnish Union of University Researchers and Teachers

PROFESSORILIITTO
PROFESSORSFÖRBUNDET
FINNISH UNION OF UNIVERSITY PROFESSORS

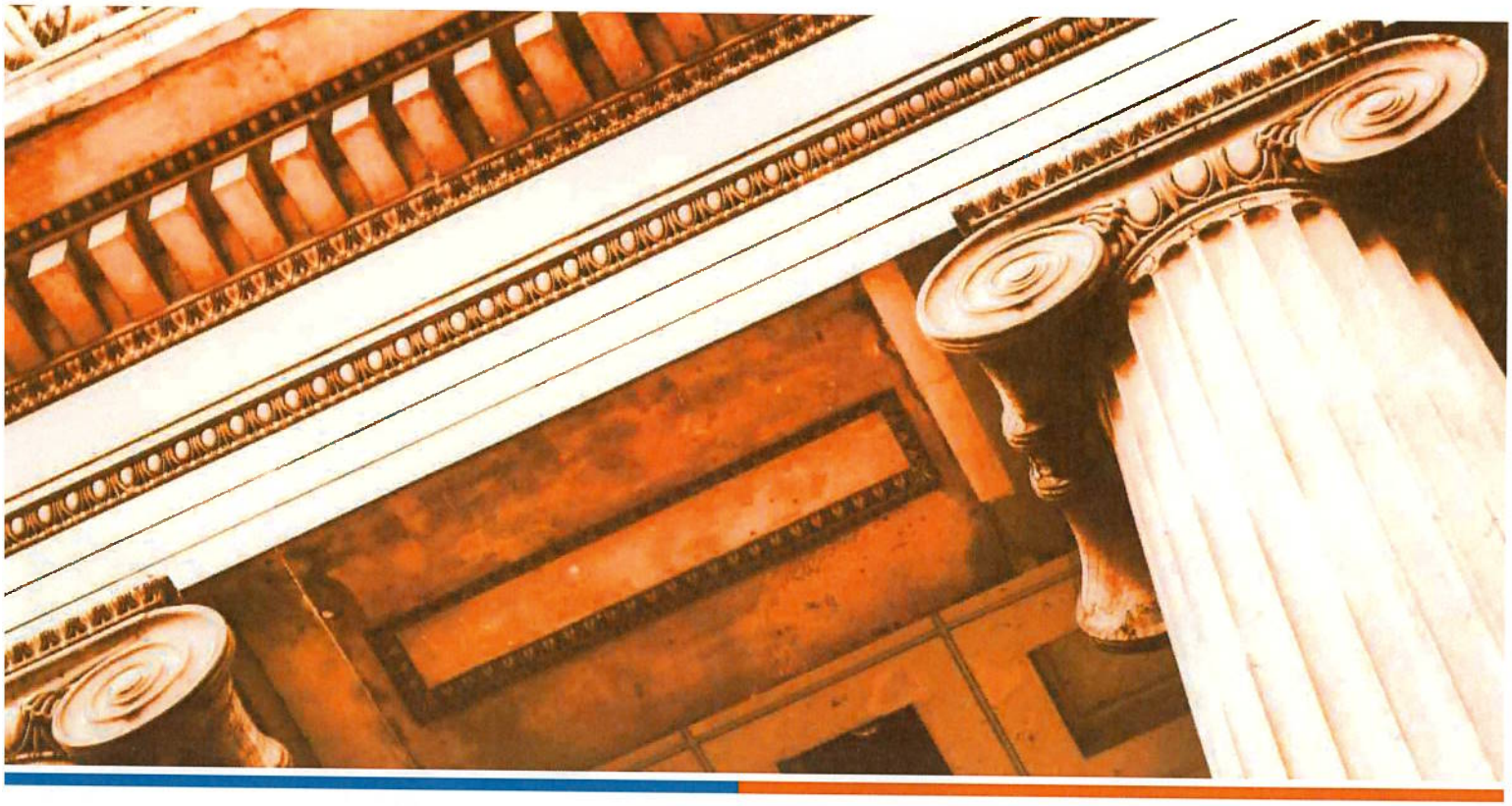

Sisällysluettelo

Esipuhe 3
1. Yliopistojen rahoitusmalli ja sen kehitys 4
2. Nykyisen rahoitusmallin arviointia 6
2.1 Suomalainen rahoitusmalli kansainvälisesti arvioituna 6
2.2 Rahoitusmalli kansallisten arviointien ja selvitysten valossa 9
3. Muutosehdotukset ja vaihtoehtoinen malli 10
3.1 Ehdotukset rahoitusmallin muutoksiksi 10
3.2 Muut ehdotukset 13
Lähteet 14

Liite 1. Professoriliiton ja Tieteentekijöiden liiton ehdotus yliopistoista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamiseksi sekä uudeksi opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseksi yliopistojen perusrahoituksen laskentakriteereistä 15

Liite 2. OKM:n rahoitusmallit ja kolmen pilarin mallin kautta tarkasteltuna 27

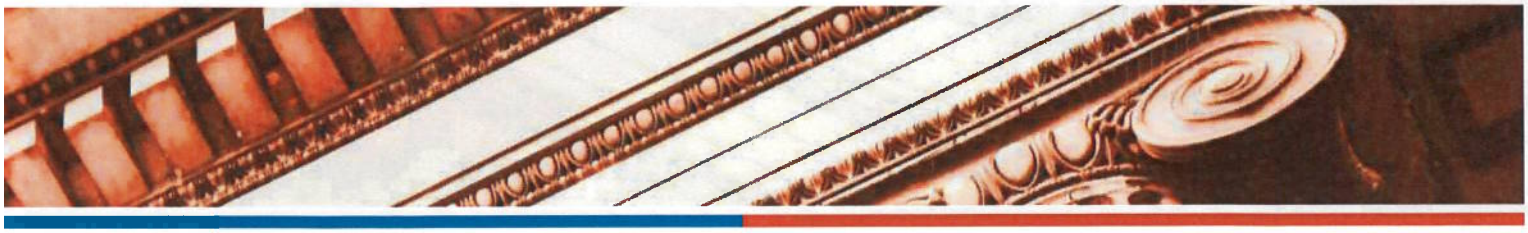

Esipuhe

Opetus- ja kulttuuriministeriön Korkeakoulutus ja tutkimus 2030 -visiotyön osana työskenteli vuonna 2018 Mahdollistava ohjaus, resurssit ja rakenteet -työryhmä, jonka oli toimeksiannon mukaan määrä uudistaa korkeakoulujen ohjaus sekä opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokassa olevan korkeakoulujen rahoituksen jakoperusteet. Molempien korkeakoulusektoreiden uusien rahoitusmallien tuli tukea valtakunnallisia korkeakoulu- ja tiedepoliittisia tavoitteita sekä kummankin korkeakoulusektorin profiilia suomalaisessa korkeakoulujärjestelmässä. Rahoitusmallien tuli kannustaa korkeakouluja strategiseen kehittämiseen. Visiotyöryhmä valmisteli esityksen korkeakoulujen rahoitusmallien kehittämiseksi. Työryhmä ei ollut yksimielinen. Työskentelyyn osallistuneet henkilöstöjärjestöt, mukaan lukien Tieteentekijöiden liitto, jättivät eriävän mielipiteen työryhmän esitykseen. Professoriliitto tuki eriävän mielipiteen keskeistä sisältöä. Myös rahoitusmalliehdotuksista pidetyn lausuntokierroksen palaute oli kriittistä. Palautteista huolimatta uudistetut rahoitusmallit otetaan käyttöön yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen seuraavalla sopimuskaudella vuodesta 2021 alkaen.

Tieteentekijöiden liitto ja Professoriliitto ovat tehneet tiedevaaliteemalla vaikuttamistyötä yliopistojen vakaan rahoituksen puolesta kuluneen vuoden. Viime syksynä rahoitusmallikeskustelun käydessä kuumimmillaan liitoilta kysyttiin yhä useammin millainen hyvän ja tasapainoisen yliopistojen rahoitusmallin tulisi olla. Käsillä oleva esitys Kohti vakautta, vapautta ja vastuuta – ehdotus yliopistojen rahoitusmalliksi vastaa tähän tarpeeseen. Liitot toivovat, että esitys tukee osaltaan päättäjien tietoon perustuvaa päätöksentekoa.

Esityksen on valmistellut työryhmä, johon kuuluivat Tieteentekijöiden liitosta Maija S. Peltola, Tero Karjalainen ja Petri Koikkalainen sekä Johanna Moisio ja Professoriliitosta Jouni Kivistö-Rahnasto, Jukka Heikkilä ja Petri Mäntysaari sekä Tarja Niemelä. Työryhmän asiantuntijoina toimivat korkeakouluhallinnon tutkimuksen professori Jussi Kivistö ja väitöskirjatutkija Jarmo Kallunki. Liitot kiittävät asiantuntijoita, aktiivisia työryhmätyöskentelyyn osallistuneita ja liittojen hallituksia arvokkaista kommenteista.

Pasilassa 27.4.2019

Jouni Kivistö-Rahnasto
puheenjohtaja

Maija S. Peltola
puheenjohtaja

Tarja Niemelä
toiminnanjohtaja

Johanna Moisio
toiminnanjohtaja

Professoriliitto

Tieteentekijöiden liitto

1. Yliopistojen rahoitusmalli ja sen kehitys

Suomalaisia yliopistoja on rahoitettu 2000-luvun alusta saakka laskennallisen rahoitusmallin kautta sen jälkeen, kun mallin ensiversio otettiin käyttöön asteittain vuosina 1998–2003. Rahoitusmalli on koostunut erityyppisistä tavoite- ja tulosindikaattoreista sekä harkinnanvaraisista osioista. Rahoitusmalli on keskeinen osa tulosohjausta, ja sen kehittäminen on sidottu yliopistolaitoksen tulossopimuskausiin. Mallia on päivitetty sopimuskausittain, mutta tietyt mallin keskeiset indikaattorit, erityisesti tutkinnot, ovat olleet olennainen osa rahoitusmallia koko sen historian ajan (Taulukko 1).

	Sopimuskausi						
Indikaattori	2004 – 2006	2007 – 2009	2010 – 2012	2013 – 2015	2015 alkaen	2017 alkaen	2021 – 2024
Maisterin tutkinnot	39	39	19	15	14	13	19
Tohtorin tutkinnot	23	20	13	9	9	9	8
Julkaisut	< 1	< 1	2	13	13	13	14
Kilpailtu tutkimusrahoitus	< 1	< 1	6	9	9	9	12

Taulukko 1. Rahoitusmallin keskeisiä indikaattoreita vuosina 2004–2021 (prosenttiosuus rahoitusmallilla jaettavasta rahoituksesta).

Uusimmasta rahoitusmallista sopimuskaudelle 2021–2024 (jatkossa "uusi malli") on päätetty tammikuussa 2019 (Kuvio 1). Tavoitteiltaan ja rakenteeltaan uusi malli on jatkumoa etenkin vuonna 2013 käyttöön otetulle mallille, mutta sen voidaan katsoa edustavan aiempaa voimakkaampaa tuloksellisuusorientaatiota. Samalla strategisen ohjauksen ja -valintojen elementti painottuu uudessa mallissa aiempia malleja enemmän.

[1] Laskennallisella rahoituksella tarkoitetaan mallin koulutus- ja tutkimustoimintaa kuvaavaa osuutta, jossa rahoitus määräytyy indikaattoreiden perusteella. Indikaattorit voivat koostua joko panosindikaattoreista (esim. opetus- ja tutkimushenkilöstön henkilötyövuodet, opiskelijamäärä, aiempien vuosien rahoituksen määrä), tuotosindikaattoreista (esim. tutkinnot, opintopisteet, julkaisut) tai näistä molemmista

Yliopistojen rahoitusmalli vuodesta 2021 alkaen

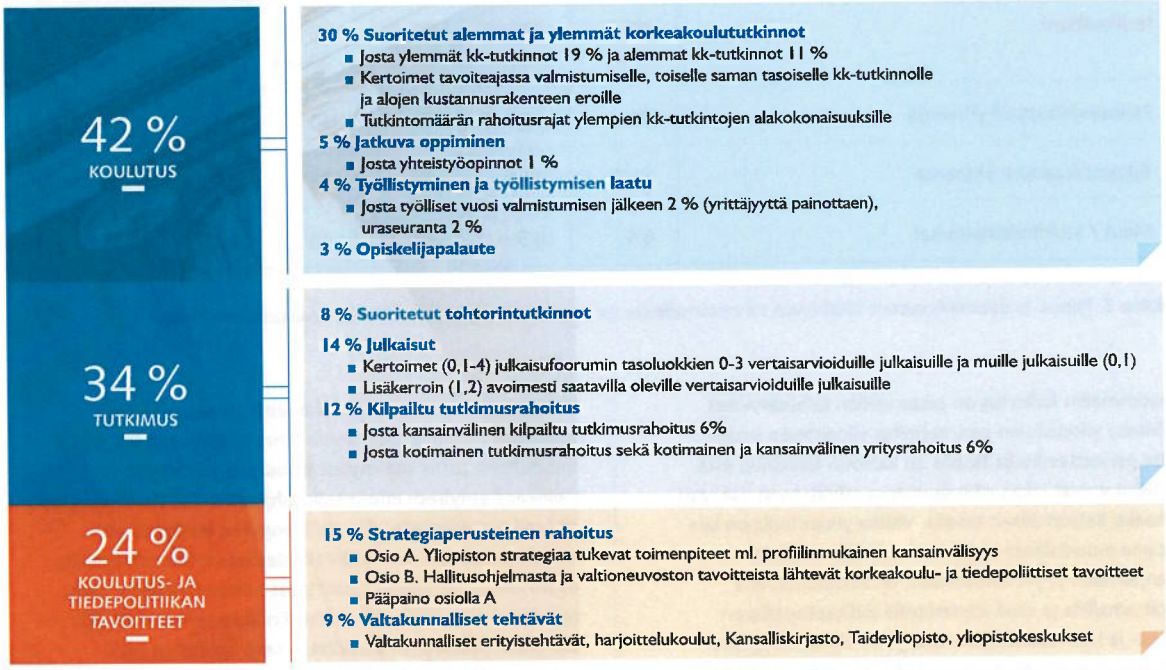

Kuvio 1. Yliopistojen rahoitusmalli vuosiksi 2021–2024 (OKM 2018a).

Vuosina 2000–2010 toimintamenorahoitus koostui pääasiassa panosindikaattoreihin perustuvasta perusrahoituksesta, valtakunnallisten tehtävien ja ohjelmien rahoituksesta, tuloksellisuusrahoituksesta sekä hankerahoituksesta. Vuoden 2010 yliopistolain uudistuksen yhteydessä perusrahoituksen luonne muuttui siten, että tuloksellisuusrahoitus ja valtakunnallisten tehtävien rahoitus sisällytettiin perusrahoitukseen. Strateginen rahoitus tuotiin uutena osiona perusrahoitukseen, ja hankerahoituksesta luovuttiin. Vuoteen 2012 saakka panos- tai panoksia ja tuotoksia yhdistelevät hybridi-indikaattorit (kuten tulossopimuksissa sovitut tutkintotavoitteet) muodostivat suurimman osan rahoitusmallia (Taulukko 2). Panosindikaattorit turvasivat rahoituksen vakautta ja ennustettavuutta, ja tulosindikaattorit palkitsivat tavoitteiden saavuttamisesta ja muusta tuloksellisuudesta. Panosindikaattoreilla oli ennen vuotta 2013 nykyistä suurempi rooli rahoitusmallissa: esimerkiksi kaudella 2004–2006 malliin sisältyi "laajuustekijä", joka muodosti 20 % koko rahoituksesta. Myös vuosina 2010–2012 voimassa olleessa mallissa vakautta edistettiin merkittävällä panosindikaattorilla "opetus- ja tutkimushenkilötyövuodet" -indikaattorilla tutkimusrahoituksen osalta (paino laskennallisessa rahoituksessa noin 35 %).

Vuoden 2013 rahoitusmallin uudistuksessa mallin laskennallinen osa uudistettiin siten, että se sisälsi pääosin vain tuloksiin perustuvia indikaattoreita. **Siitä lähtien rahoitusmalli on ollut voimakkaasti tulospainotteinen.** Edellä esitetty Taulukko 1 kuvaa keskeisten indikaattorien painoarvojen muutosta 20 vuoden aikaperspektiivillä. Taulukkoon 2 on koottu tiedot vuosina 2007–2021 käytetyistä rahoitusmalleista, ja indikaattorit on eritelty panos- ja tulosindikaattoreihin muilta osin paitsi strategisen rahoituksen ja siihen rinnastuvan hankerahoituksen osalta.

[2] Laajuustekijä-indikaattorissa huomioitiin yliopiston aikaisempi opiskelijamäärä, tavoite uusien opiskelijoiden määräksi, sekä aikaisemmin toteutuneet tilakustannukset. Samaa laajuustekijää sovellettiin myös 2007–2009.

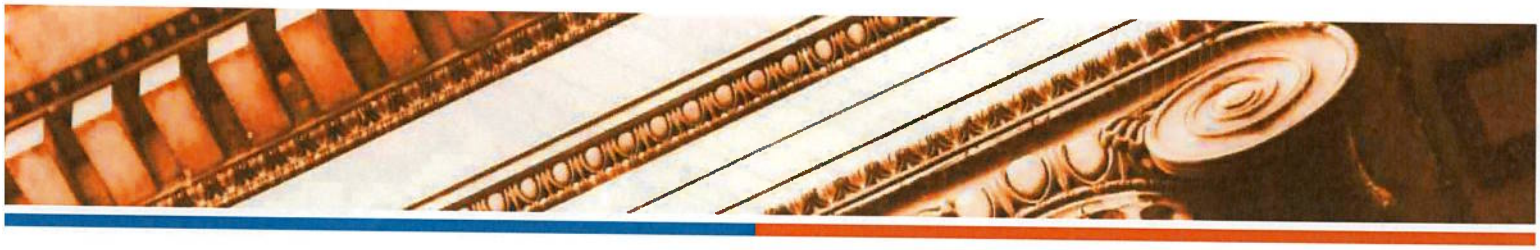

	Sopimuskausi					
Indikaattori	2007 – 2009	2010 – 2012	2013 – 2015	2015 alkaen	2017 alkaen	2021 – 2024
Panosindikaattorit yhteensä	70	58,9	15	15	16	9
Tulosindikaattorit yhteensä	23,5	34,8	75	75	72	76
Muut / luokittelemattomat	6,5	6,3	10	10	12	15

Taulukko 2. Panos- ja tulosindikaattorit 2000-luvun rahoitusmalleissa (prosenttiosuus rahoitusmallilla jaettavasta rahoituksesta).

Rahoitusmallin tarkoitus on jakaa valtion talousarviossa määritelty yliopistojen perusrahoitus yliopistojen kesken, mutta periaatteellisella tasolla on katsottu tärkeäksi, että yliopistot voivat jakaa näin saamansa rahoituksen sisäisesti parhaaksi katsomallaan tavalla. Vaikka yliopistoilla on lain takaama muodollinen autonomia päättää sisäisestä rahanjaostaan ja johtamisestaan, on kiistatonta, että rahoitusmallilla ja siinä käytettävillä indikaattoreilla on ohjaus- ja kannustinvaikutuksia, jotka ulottuvat syvälle yliopistojen toimintaan. Useissa viimeaikaisissa arvioinneissa ja tutkimuksissa on todettu, että OKM:n käyttämistä yliopistojen **ohjausvälineistä juuri rahoitusmalli vaikuttaa voimakkaimmin yliopistojen sisäiseen resurssienjakoon ja johtamiseen** (OKM 2016, 2018b; Seuri & Vartiainen 2018; Wahlfors & Pölönen 2018). Sisäisessä rahanjaossa mallia sovelletaan useissa yliopistoissa lähes sellaisenaan (tai pienin muutoksin), ja/tai sitä käytetään sisäisen johtamisen välineenä erityisesti informaatio-ohjauksen kautta. Tämä ei sinänsä ole yllättävää, sillä mallin logiikka edellyttää sille samansuuntaisten kannustinrakenteiden ulottamista tasoille, joissa varsinaiset mallilla palkittavat tulokset tehdään. Tämä tarkoittaa sitä, että mallin kannustinrakenne tosiasiallisesti ulotetaan yliopistojen alayksikkö- sekä opetus- ja tutkimushenkilökunnan tasolle asti.

2. Nykyisen rahoitusmallin arviointia

Yliopistojen rahoitusmallin aikaansaamia vaikutuksia on toistaiseksi arvioitu tai tutkittu valitettavan vähän. Tämä on hämmästyttävää ottaen huomioon rahoitusmallin keskeisyyden korkeakoulupoliittisena ohjausinstrumenttina. Systemaattisemman ja kattavamman arviointitiedon saaminen mallin vaikutuksista yliopistojen toimintaan ja tuloksiin olisi jatkossa ensiarvoisen tärkeää mallin kehittämisessä. Seuraavissa osuuksissa kootaan yhteen saatavilla oleva tieto mallin toimivuuden ja vaikutusten arvioimiseksi.

2.1 Suomalainen rahoitusmalli kansainvälisesti arvioituna

Eräs tapa hahmottaa yliopistojen rahoitusmallien perusrakennetta on tarkastella niitä ns. kolmen pilarin viitekehyksen avulla (esim. Arnhold ym. 2014/2018). Viitekehys auttaa erityisesti hahmottamaan yliopistojen rahoitusmallien perusulottuvuuksia siten, että mallin sisäisten kohdentamismenetelmien sisältöjä ja painoarvoja voidaan vertailla kokonaisvaltaisesti (Kuvio 2).

Tavoite- ja tulossopimukset

Kuvio 2. Kolmen pilarin viitekehys.

Kansainvälisesti arvioituna keskeisin elementti yliopistojen rahoitusmallissa on *perusrahoitukseksi* (tai pohjarahoitukseksi) nimetty rahoituskomponentti (Pilari 1). Vaikka eri maiden järjestelmien vertailu on hankalaa rahoitusmallien monimutkaisuuden vuoksi, tavallisimmin perusrahoituksen osuus muodostaa noin 30–80 % yliopistojen julkisesta rahoituksesta. Perusrahoituksen keskeisin tehtävä on nimensä mukaisesti turvata yliopistojen rahoitusperusta huomioimalla toiminnan laajuus, joka puolestaan liittyy suoraan yliopiston kokoon. Ottaen huomioon yliopistojen perustehtävien luonteen, tämä edellyttää rahoitukselta vakautta ja ennustettavuutta. Tästä syystä perusrahoituksen osuus suhteessa muihin pilareihin on yleensä selvästi suurempi.

Perusrahoitus kohdennetaan usein panosperusteisesti. Useimmin käytetty perusrahoituksen kohdennustapa on sitoa rahoitus opiskelijamäärään ja/tai opetus- ja tutkimushenkilökunnan määrään. Vaihtoehtoisesti perusrahoitus voidaan kohdentaa ns. historiallisin perustein, esimerkiksi tiettynä prosenttiosuutena edellisten vuosien rahoituksesta. Vakauden lisäksi perusrahoitus tukee yliopistojen toiminnallista autonomiaa, sillä rahoituksen saamisen edellytyksenä ei ole mitattavat suoritteet. Tuloksiin liittyvä vastikkeettomuus ja vakaus yhdessä takaavat sen, että yliopistot voivat keskittyä riittävän pitkäjänteisesti oman perustoimintaansa kehittämiseen autonomiansa puitteissa ja haluamillaan painotuksilla.

Myös *tulosrahoituksella* (Pilari 2) on nykyisin keskeinen asema yliopistojen rahoituksessa. Tulosrahoituksen osuus vaihtelee kansainvälisesti melko paljon (yleensä noin 5–40 %), mutta sen osuus yliopistojen rahoitusmallissa on lähes poikkeuksetta perusrahoitusta selvästi pienempi. Tulosrahoituksen keskeisin tarkoitus on kannustaa yliopistoja tuottavuuteen ja tehokkuuteen. Samalla tulosrahoitus luo läpinäkyvyyttä rahoituksen kohdentamisessa. Tulosrahoitus perustuu menneisyyteen siinä mielessä, että tulevaan toimintaan käytettävän rahoituksen suuruus määrittyy aiemman toiminnan tulosten perusteella. Vaikka tulosrahoituksen keskeisin ajatus liittyy kannustavuuteen, on tulosrahoituksen taustalla myös vaatimus tilivelvollisuuden todentamisesta. Tilivelvollisuusvaatimusten takana on taas oletus, että ilman kannustimia yliopistot toimisivat resurssien käytössään tehottomasti ja panostaisivat puutteellisesti haluttujen (mitattavien) tuotosten tuottamiseen.

Usein rahoitusmalleissa on myös tulevaisuusorientoituneita, muutokseen kannustavia sekä laatuun tai erinomaisuuteen kannustavia elementtejä. Erityisesti *strategia- ja profilointirahoitus* sekä *erimuotoinen huippuyksikkörahoitus* ymmärretään tämän tyyppiseksi rahoitukseksi (Pilari 3). Moninaisuudestaan huolimatta kolmannen pilarin rahoitusmuodoille on tyypillistä tilapäisyys ja määräaikaisuus. Koska rahoitus tähtää edellytysten luomiseen, toiminnan käynnistämiseen, vahvistamiseen tai uudelleen suuntaamiseen, se on muodoltaan usein siemen- tai starttirahaa, joka saattaa sisältää myös yhteisrahoituksen elementtejä. Erityisesti strategia- ja profilointirahoituksen taustalla on ajatus, että yliopistot eivät omaehtoisesti tee strategiaan tai profilointiin

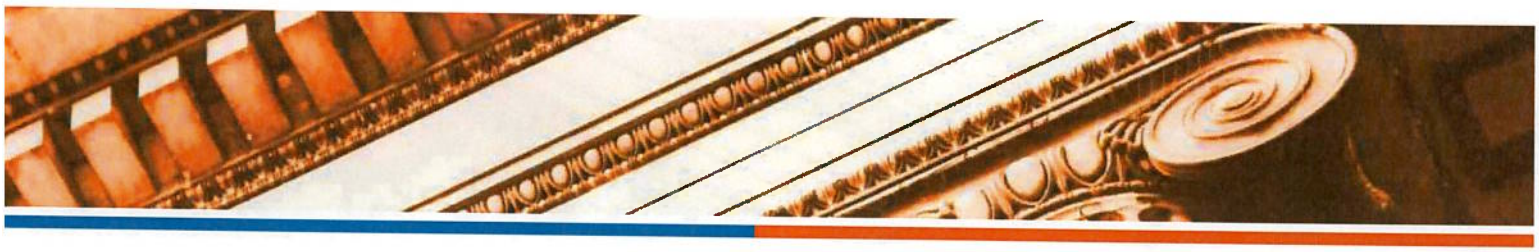

liittyviä valintoja ilman erillistä kannustinrahoitusta. Huippuyksikköjen tai huippututkimuksen rahoituksessa sen sijaan oletuksena on, että ilman suunnattua lisärahoitusta yksikön tai toiminnon laadukkuutta on vaikeaa kehittää korkeammalle tasolle.

Koska jokaisella pilarilla on oma tehtävänsä rahoituksen kokonaisuudessa, olennaista kolmen pilarin kehyksessä on pilareiden välinen tasapaino. Jos perusrahoitus-pilari korostuu liikaa suhteessa kahteen muuhun, se lukitsee yliopistojen kokoon perustuvan rahoitusaseman useiksi vuosiksi eteenpäin. Tällöin vakauden ja autonomian sivuvaikutuksena saattaa ilmetä muuttumattomuutta, tehottomuutta ja uudistumiskyvyttömyyttä. Tulosrahoituksen ylikorostuessa potentiaaliset ongelmat liittyvät puolestaan määrällisten aspektien ylikorostumiseen laadun kustannuksella, tulosheilahteluihin liittyvään rahoituksen epävakauteen, sekä toiminnallisen autonomian vaarantumiseen. Tällöin seurauksena saattaa olla standardien laskua, tuloskikkailua ja pelaamista, toiminnan tylsistymistä sekä taloudellista epävakautta. Kolmannen pilarin liian vahva asema suhteessa kahteen ensin mainittuun saattaa kannustaa yliopistoja lupauksiin vailla todellista muutosta tai johtaa läpinäkymättömyyteen rahoituksen jakautumisessa yliopistojen välillä. Huippu-ajattelun ylikorostaminen puolestaan voi syrjäyttää laadukkaan, mutta vaikeammin yksilöitävissä olevan perustoiminnan resursoinnin kehitysprioriteettina.

Kun nykyistä ja vuonna 2021 voimaan tulevaa rahoitusmallia arvioidaan kolmen pilarin viitekehyksen avulla, havaitaan helposti, kuinka ylikorostuneessa asemassa tulosrahoitus on suhteessa perusrahoitukseen (ks. Liite 2). **Kansainvälisesti tarkasteltuna suomalaista yliopistojen rahoitusmallia voidaan pitää poikkeuksellisena juuri sen erittäin vahvan tulosrahoitusorientaation vuoksi** (mm. de Boer ym. 2015; Claeys-Kulik & Estermann 2015). Lisäksi Suomen kannalta olennaisissa vertailumaissa, kuten Norjassa ja Tanskassa, perusrahoituksen osuus suhteessa tulosrahoitukseen on huomattavasti suurempi. Norjassa vakaan perusrahoituksen osuus (edellisen vuoden rahoitustaso) on 70 % mallin kautta kohdennettavasta rahoituksesta (OECD 2017). Tanskassa noin 50 % kohdennetaan historiallisin perustein määräytyvänä perusrahoituksena (de Boer ym. 2015). Muissakin Suomen kannalta olennaisissa vertailumaissa, kuten Ruotsissa, Alankomaissa, ja useissa Saksan osavaltioissa, ensimmäisen pilarin mukaisen perusrahoituksen osuus on huomattavasti Suomea suurempi tulosrahoituksen ollessa niin ikään merkittävästi pienempi.

Suomalaisten yliopistojen rahoitusmallin voimakas tulosorientaatio on myös havaittu kansainvälisissä arvioinneissa. OECD toteutti vuonna 2017 Suomen innovaatiopolitiikan kokonaisarvioinnin, joka sivusi myös yliopistojen rahoitusmallin vaikutuksia niiden toiminnan ohjaajana. Yliopistojen tulosrahoituksen osalta arvioinnissa todettiin mm. seuraavaa:

> [P]idemmällä tähtäimellä siitä on kuitenkin haittaa, jos hyvin suuri osa institutionaalisesta tutkimusrahoituksesta myönnetään tulosten perusteella. Lisäksi tällainen menettely vähentää yliopistojen itsenäistä liikkumavaraa ja todennäköisesti lukitsee yliopiston suhteellisen tulostason vallitseviin lukemiin. On myös viitteitä siitä, että eräät tuloskriteerit voivat vaikuttaa kieroutuneesti itse tutkimukseen. Nämä vaihtelevat hieman suoritusperusteisen rahoitusjärjestelmän yksityiskohdista riippuen, mutta ne voivat esimerkiksi tehdä tutkimuksesta lyhytjänteisempää ja riskinottoa tai uudistumista karttavaa, rajoittaa moni-tieteellisyyttä, karsia naisten uramahdollisuuksia tai estää alojen välistä liikkuvuutta. (OECD 2017, 40.)

Tästä syystä OECD suositteli tulosrahoituksen suhteellisen osuuden rajoittamista, jotta sen "kielteisiä vaikutuksia saataisiin vähennettyä" (s. 42). Tätä suositusta voidaan pitää varteenotettavana myös siksi, että se on päinvastainen OECD:n tavanomaisten suositusten kanssa, sillä tyypillisesti OECD:n päälinjana on ollut pikemminkin suositella tulosrahoituksen osuuden lisäämistä rahoitusmalleissa.

Vuonna 2015 julkaistu, opetus- ja kulttuuriministeriön tilaama järjestelmäarviointi "Towards a future proof system for higher education and research in Finland" (Melin ym. 2015) niin ikään varoitti tulosindikaattorien toimintaa kapeuttavasta vaikutuksesta:

> Great care should be taken to ensure that the choice of indicators does not result in a perversion of activity around a minimum set of actions. .... It is inevitable that the overwhelming majority of the indicators are focused on education and research/RDI outcomes, but leaving only 10% for the universities and 2.5% for the universities of applied sciences for strategic development may be inadequate to encourage any real strategic development or distinctive profiling. (Melin ym. 2015, 85.)

Vaikka esitetty kritiikki oli etupäässä suunnattu toisen ja kolmannen pilarin (strategiaperus-teinen rahoitus) epäsuhtaan, se voidaan myös nähdä kritiikkinä tulosrahoituspilarin ylikorostumista kohtaan. Arvioinnissa tuodaan lisäksi esiin vahvan indikaattoripohjaisen rahoituksen tuottama, epätoivottu korkeakoulujen (ml. ammattikorkeakoulut) profiilien yhdenmukaistuminen. Ratkaisuna raportissa ehdotetaan tulosneuvotteluissa huomioitavia korkeakoulukohtaisia ratkaisuja mm. indikaattorien painotusten osalta (ks. Melin ym. 2015, 86).

2.2 Rahoitusmalli kansallisten arviointien ja selvitysten valossa

Kuten aiemmin todettiin, rahoitusmallin vaikutuksia yliopistojen toimintaan ja tuloksiin ei ole kattavasti arvioitu tai tutkittu. Saatavilla oleva kotimainen, viimeaikainen arviointitieto voidaan pelkistää muutamaan, mutta sitäkin merkittävämpään lähteeseen.

Rahoitusmallin vaikutuksista yliopistojen toimintaan on käsitelty OKM:n tilaamissa, vuoden 2010 yliopistouudistuksen vaikutuksia selvittäneissä arvioinneissa: 2016 vuonna julkaistussa "Yliopistolain vaikutusten arvioinnissa" (OKM 2016) sekä molempien korkeakoulusektoreiden tuloksia yhteen kokoavassa "Korkeakoulu-uudistuksen vaikutusten arvioinnissa" (2018). Vuoden 2016 arviointi kiinnittää huomiota rahoitusmallin voimakkaaseen yliopistojen toimintaa ohjaavaan rooliin. Arvioinnin mukaan "yliopistojen näkökulmasta OKM:n rahoitusmallilla on paljon suurempi ohjaava vaikutus kuin yliopistolailla" (OKM 2016, 77). Vastaavasti vuoden 2018 arvioinnin johtopäätöksissä todetaan, että vaikka korkeakoulu-uudistukset ovat lisänneet korkeakoulujen muodollista autonomiaa, "rahoitusjärjestelmä rajoittaa kuitenkin korkeakoulujen tosiasiallista autonomiaa". Tämä johtuu arvioinnin mukaan siitä, että rahoitusta ohjataan yksityiskohtaisella indikaattoriperusteisella rahoitusmallilla (OKM 2018b, 66). Arvioinnin mukaan tarvittava korjausliike on yksinkertainen ja selkeä: yliopistojen autonomian vahvistaminen edellyttäisi niiden rahoituksellisen autonomian vahvistamista.

Samansuuntaista arviota mallin ohjausvaikutuksista tuottaa tutkija Allan Seurin ja professori Hannu Vartiaisen Talouspolitiikan arviointineuvostolle laatima selvitysraportti "Yliopistojen rahoitus, kannustimet ja rakennekehitys" (2018), jossa tarkastellaan yliopistojen vuonna 2013 voimaan tulleen rahoitusmallin vaikutuksia yliopistojen ja yliopistojärjestelmän toimintaan. Seurin ja Vartiaisen mukaan rahoitusmallin keskeinen erityispiirre "on yliopistojen rahoituksen voimakas ehdollistaminen suoritteiden määrää kuvaaville indikaattoreille". Selvityksen yhteydessä tehtyjen rehtoreiden haastattelujen perusteella todetaan, että muodollisesta autonomiastaan huolimatta yliopistot ovat edelleen riippuvaisia OKM:n rahoitusohjauksesta.

Selvityksessään Seuri ja Vartinen osoittavat tilastoaineistoon perustuen, kuinka käytännössä kaikkien rahoitusmallin kautta rahoitettavien ja suoritteiden määrät ovat kasvaneet niiden mittaushistorian ajan. Vaikka kausaliteettia kannusteiden ja tuloksien lisääntymisen välillä ei pyritäkään osoittamaan, kehitys "tukee tulkintaa, että yliopistot ovat kiinnittäneet entistä suurempaa huomiota mitattavaan

tehokkuuteensa" (s. 37). Vartiainen ja Seuri nostavat esiin myös nykyisen rahoitusmallin tasapäistävän vaikutuksen: nykyinen, samoja indikaattoreita samoilla painoilla kaikkiin yliopistoihin soveltava malli ei kannusta yliopistoja profiloitumaan aloittain tai toiminnoittain. Vaikutus näyttää olevan pikemminkin päinvastainen: "[m]ikäli rahoitusmallilla on rakenteellinen ohjausvaikutus, se on [ollut] yliopistokenttää yksipuolistava" (s. 38).

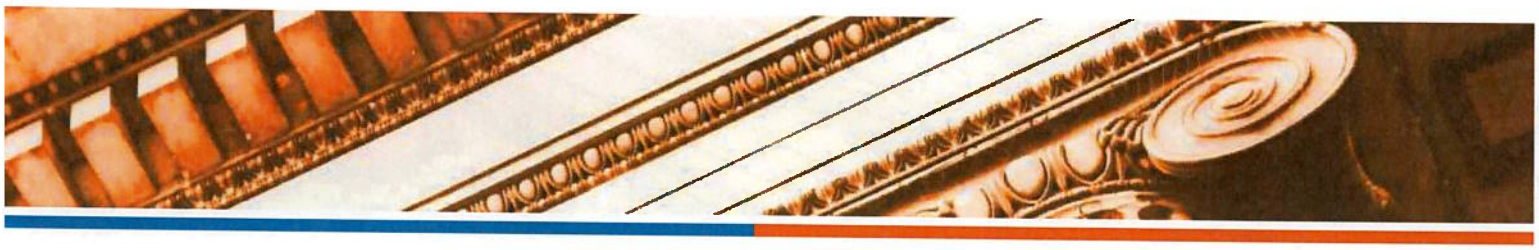

3. Muutosehdotukset ja vaihtoehtoinen malli

Yliopistojen rahoituksen ja rahoitusmallin kehittämistä koskevat kehitysehdotukset voidaan jakaa suoraan rahoitusmallia koskeviksi ehdotuksiksi ja muiksi yleisemmiksi ehdotuksiksi.

Työryhmän käytössä olleen tietopohjan puutteiden vuoksi tarkkoja koelaskelmia mallin vaikutuksista ei voitu suorittaa. Koska esitetyn mallin keskeisenä tavoitteena on lisätä rahoituksen vakautta ja ennustettavuutta, yksittäisten indikaattoreiden laskentatapaa voidaan täsmentää myöhemmin näiden tavoitteiden toteutumisen edellyttämillä tavoilla.

3.1 Ehdotukset rahoitusmallin muutoksiksi

Edellisissä luvuissa on esitetty, että yliopistojen nykyinen ja uusi rahoitusmalli painottavat voimakkaasti tulosindikaattoreita, ja että tällä painotuksella on merkittäviä, myös mahdollisesti haitallisia ohjausvaikutuksia yliopistojen toimintaan. Nykyisessä mallissa vakauttavana perusrahoituksena (ensimmäinen pilari) toimii ainoastaan valtakunnallisten tehtävien rahoitus, mutta tämän elementin kautta rahoitetaan vain eräiden yliopistojen niille pakolliseksi määrättyjen erityistehtävien hoitoa. Tästä syystä **rahoitusmallia tulisi ensisijaisesti uudistaa siten, että malliin tuodaan rahoituksen vaihtelua vakauttava indikaattori**. Tällaisen indikaattorin ohjaus- ja kannustinvaikutus tukee sellaista yliopistoissa tehtävää työtä, erityisesti perustutkimusta, jonka tuloksellisuus näyttäytyy vasta pidemmällä ajanjaksolla ja usein epäsuorasti. Koska vakauttava rahoitus ei ole samaan tapaan ehdollista ja vastikkeellista kuin tulosrahoitus, se myös lisää yliopistojen toiminnallista autonomiaa, ja täten yliopistojen omista tavoitteista lähtevää priorisointia ja profilointia. Se edistää toisin sanoen eri yliopistojen ja yliopistosektorin hyödyllistä kehitystä.

Vakauttavan panosindikaattorin painoarvon tulisi olla riittävän suuri, jotta rahoitusmallin ylikorostunut tulosorientaatio kevenisi nykyisestä. Indikaattori olisi yksinkertaisuuden, rahoituksen vakauden ja ennustettavuuden kannalta mielekkäintä rakentaa historiaperusteiseksi, jolloin sen laskentatapa voitaisiin määrittää edeltävien vuosien rahoituksen määrän perusteella.

Ehdotus 1: Rahoitusmalliin lisätään rahoitusmalliin indikaattori "vakausrahoitus" 20 prosentin painoarvolla. Indikaattorin kautta kohdennettavan rahoituksen suuruus määräytyy kunkin yliopiston osalta laskentavuotta edeltävän viiden vuoden rahoituksen keskiarvona (rahoitusmallin laskennallisesta osasta).

Nykyisen ja uuden rahoitusmallin keskeinen ongelma on, että ne eivät tue riittävästi yliopistojen omaehtoista, yliopistojen autonomiasta nousevaa profiloitumista. Erityisesti yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen liittyvien, kaikkia yliopistoja tasapuolisesti kohtelevien indikaattorien laadinta on osoittautunut vaikeaksi. Ehdotettu historiaperusteinen indikaattori "vakausrahoitus" (Ehdotus 1) edistää tavoiteltua profiloitumista. Rahoitusmallin yhdenmukaistavan vaikutuksen ja profiloitumisen epäsuhdan ratkaisuksi on 2010-luvulla ehdotettu myös ns. indikaattorikoria tai -poolia (esim. Hölttä, Kivistö & Kohtamäki 2010). Tällainen indikaattorikori voitaisiin muodostaa OKM:n ja yliopistojen kesken vuorovaikutteisesti: ensin yliopistot ehdottavat tulevalle tulossopimuskaudelle (esim. n. 2 vuotta ennen sopimuskauden alkua) koriin profiloitumisen mahdollistavia indikaattoreita, minkä jälkeen OKM päättää koriin valittavien indikaattoreiden koostumuksesta ja mahdollisesti myös määrästä. Korin muodostamisen jälkeen kukin yliopisto valitsee tulossopimuskaudeksi kerrallaan omat indikaattorinsa (esim. 2–4 indikaattoria). Indikaattoreiden laadinnassa huomioidaan yliopiston toiminnan laajuus myöhemmin määriteltävällä tavalla. Indikaattorit tarkistetaan sopimuskausittain, jolloin uusia indikaattoreita voidaan lisätä ja vanhoja poistaa. Profiloitumiskorin painoarvon tulisi olla riittävä, jotta se aidosti kompensoisi rahoitusmallin muiden osien yhdenmukaistavaa vaikutusta. Indikaattorikorin prosenttiosuus tulisi lohkaista nykyisen rahoitusmallin strategiaperusteisesta rahoituksesta, sillä sen tavoittelema ensisijainen vaikutus on yliopistojen omaehtoisen profiloitumisen ja strategisen kehittämisen tukeminen.

Ehdotus 2: Rahoitusmalliin lisätään "profiloituminen" indikaattorikori 4 prosentin painoarvolla. Indikaattorikori muodostetaan siten, että yliopistot ehdottavat koriin indikaattoreita ja OKM päättää koriin otettavista indikaattoreista. Lopulta kukin yliopisto puolestaan valitsee, mitä koriin valituista indikaattoreista kyseiseen yliopistoon sovelletaan tulevalla tulossopimuskaudella.

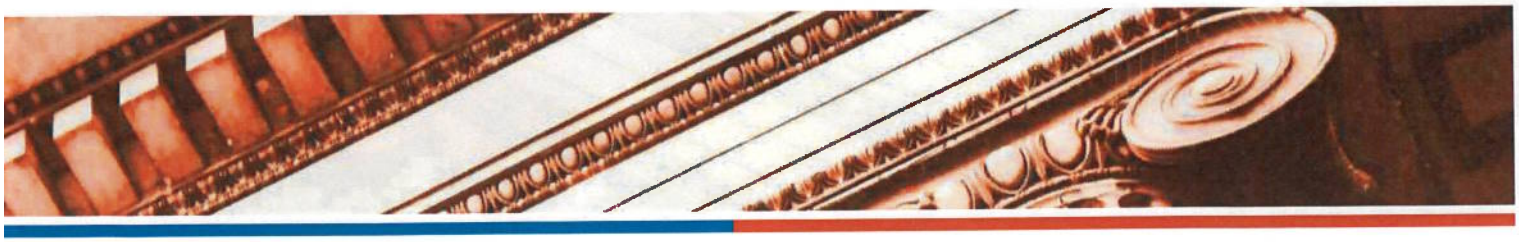

Edellä ehdotettuja vakausrahoitusta ja indikaattorikoria varten varataan rahoitusmallista yhteensä 24 prosentin osuus. Tämä kehittämisen mahdollistava osuus vapautettaisiin rahoitusmallista siten, että julkaisut -indikaattorin painoarvoa laskettaisiin 4 prosenttiyksikköä, kilpailtu tutkimusrahoitus -indikaattorin painoarvoa laskettaisiin 6 prosenttiyksikköä, jatkuva oppiminen -indikaattorin ja työllistyminen -indikaattorien painoarvoa molempia 2 prosenttiyksikköä, strategiaperusteisen rahoituksen osuutta (nykyisen mallin osio A) 10 prosenttiyksikköä. Edellä mainittujen indikaattoreiden rakennetta ei painotusta lukuun ottamatta muuteta, ja sisäisesti moniulotteisissa indikaattoreissa vähennykset tehdään tasasuhteessa. Jatkuva oppiminen -indikaattorin painoarvon ehdotettu pienentäminen ei tarkoita jatkuvan oppimisen väheksyntää, sillä yliopistojen uusien, jatkuvaan oppimiseen liittyvien tehtävien resursointi tulisi hoitaa ensisijaisesti laskennallisen mallin nykyisen rahoituskehyksen ulkopuolelta.

Rahoitusmallin tulospainotteisuutta voidaan vähentää myös muuttamalla malliin sisältyviä, opintojen vauhdittamiseen kannustavia tekijöitä. Uuteen rahoitusmalliin on luotu alempien ja ylempien tutkintojen kertoimet tavoiteajassa valmistumiselle, jotka ovat tutkintoindikaattorin suuren painoarvon (30 % koko mallista) vuoksi omiaan lisäämään tulosorientaatiota mallin koulutusosiossa. Näistä kertoimista tulisi luopua, ja korvata niiden ohjausvaikutus lievemmällä ja joustavammalla keinolla. Toisin kuin 55 opintopistettä suorittaneiden osuuden mittaaminen tai valmistumisaikakertoimien käyttäminen, **valmistumisastetta tarkastelemalla voidaan minimoida kannusteet osaoptimointiin ja tutkintoaikojen keinotekoiseen nopeuttamiseen**. Valmistumisaste kannustaa yliopistoja huolehtimaan opiskelijoiden opintojen etenemisestä koko opintojen ajan kaikilla koulutusaloilla. Tästä syystä valmistumisasteen laskenta kunkin yliopiston osalta tulisi tapahtua kaikkien tutkintojen osalta yliopistotasoisesti, ei koulutusaloittain.

Valmistumisaste -indikaattoriin tarvittava prosenttiosuus tulisi lohkaista perustutkinto-indikaattorista. Ottaen huomioon indikaattorin vahvan signaalivaikutuksen, valmistumisaste-indikaattorin painoarvo on 5 prosenttia. Valmistumisaste-indikaattorin laskentatapa huomioi alempien ja ylempien tutkintojen tavoiteajat lisättynä yhdellä lukuvuodella siten, kun ne on useimpien tutkintojen osalta määritelty yliopistolain 40 §:ssä (6 vuotta). Laskentatapana voisi olla yliopistosta kalenterivuonna valmistuvien opiskelijoiden määrä jaettuna kalenterivuotta 6 vuotta aiemmin aloittaneiden tutkinto-opiskelijoiden määrällä. Normaaleista tutkintojen tavoiteajoista poikkeavien tutkintojen laskennan osalta 40 §:ssä mainittuun tavoiteaikaan lisätään yksi vuosi (esim. lääketieteen lisensiaatin tutkintoon johtavassa koulutuksessa valmistumisajaksi määritetään seitsemän lukuvuotta, kun koulutukseen ei kuulu alempaa korkeakoulututkintoa). Indikaattorin laadinnassa huomioidaan yliopiston toiminnan laajuus myöhemmin määriteltävällä tavalla (esim. suhteuttamalla se yliopistokohtaisesti kyseisen yliopiston tutkintojen määrään). Kuten tutkintoindikaattoreiden osalta, laskenta suoritetaan kolmen vuoden keskiarvoina vuosittaisten vaihtelujen tasaamiseksi.

Ehdotus 3: Rahoitusmallin koulutusosiossa olevista tutkintojen tavoiteajassa valmistumisen kertoimista luovutaan ja korvataan ne "valmistumisaste" -indikaattorilla.

Pienempänä rahoitusmallin korjauksena olisi myös syytä poistaa opiskelijoiden työllistymistä ja työllistymisen laatua kuvaavasta indikaattorista yrittäjyyttä korostava painotus, sillä se asettaa eri koulutusalat niiden yrittäjyyspotentiaalin osalta varsin eriarvoiseen asemaan. Lisäksi opiskelijoiden normaalin liikkuvuuden ja urakehityksen kannalta olisi olennaista, että työllistymistä mitattaessa huomioidaan työllistyminen myös muualle kuin Suomeen. Tämä edellyttää, että ulkomailla tapahtuvasta työllistymisestä on saatavissa luotettavaa tietoa. Kokonaisuudessaan työllistymiseen liittyvää mittaamista voidaan pitää kyseenalaisena, sillä yliopistoilla on muihin indikaattoreihin verrattuna vain rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa mitattavan tuloksen syntymiseen, mutta yhteiskuntapoliittisista syistä indikaattori voidaan kuitenkin säilyttää mallissa pienellä painoarvolla.

Ehdotus 4: Rahoitusmallin työllistyminen ja työllistymisen laatu -indikaattorissa muutetaan yrittäjyyden painoarvo kertoimesta 2 kertoimeksi 1. Huomioon otetaan mahdollisuuksien mukaan työllisten määrä kokonaisuudessaan sen sijaan että mitattaisiin vain työllisten määrä Suomessa.

Edellä ehdotettujen muutosten jälkeen uusi rahoitusmalli on alla olevan kuvion 3 mukainen. Mallin uudet elementit on merkitty vihreällä värillä.

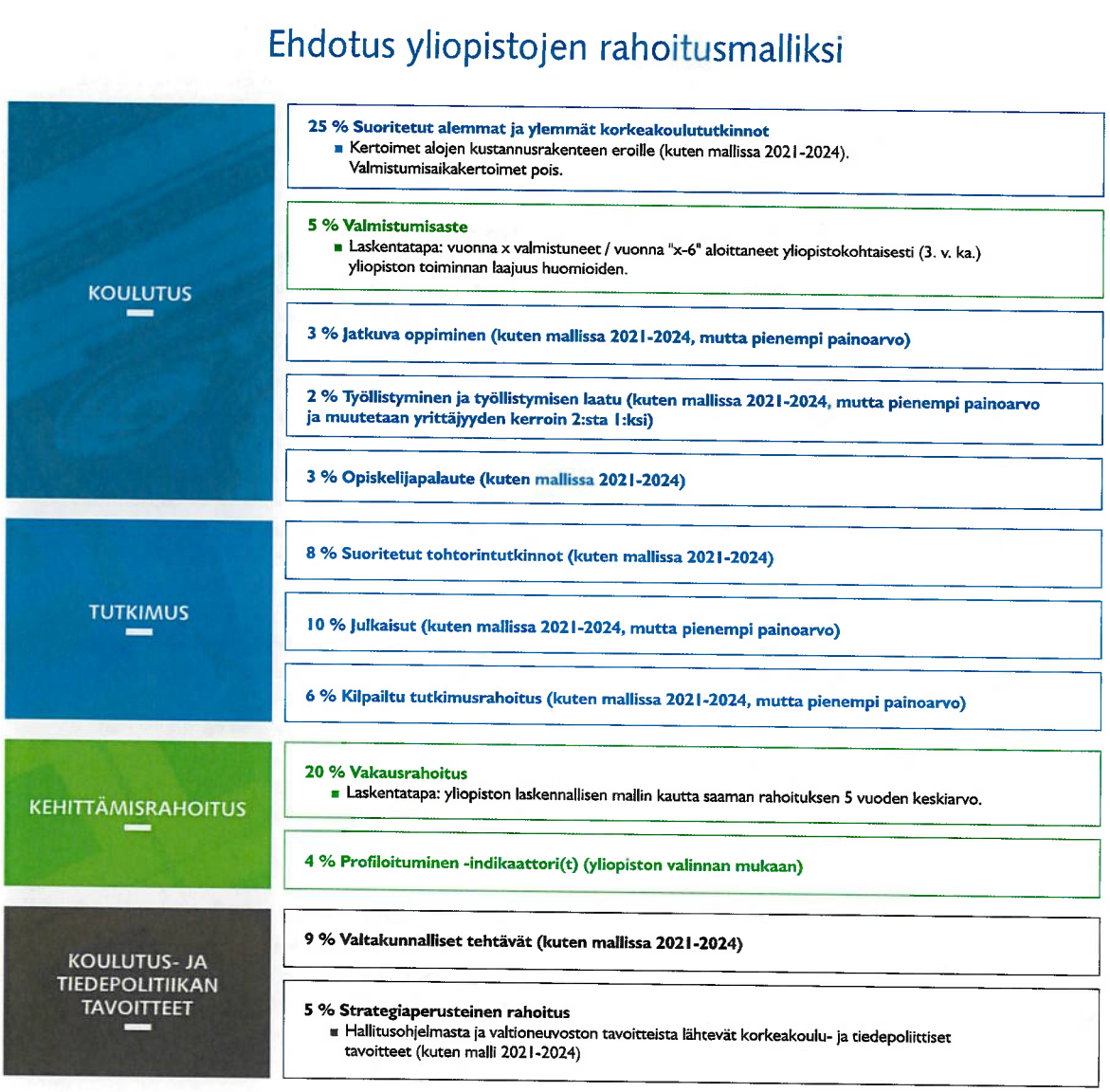

Kuvio 3. Ehdotus yliopistojen rahoitusmalliksi

Tässä ehdotetut muutokset voidaan ottaa käyttöön kokonaisuudessaan tai asteittain joko tulossopimuskauden 2021–2024 aikana tai sopimuskauden 2025–2028 alussa. Kokonaisuudessaan ehdotuksen alustava muotoilu asetustasolla on muistion liitteenä (Liite 1.).

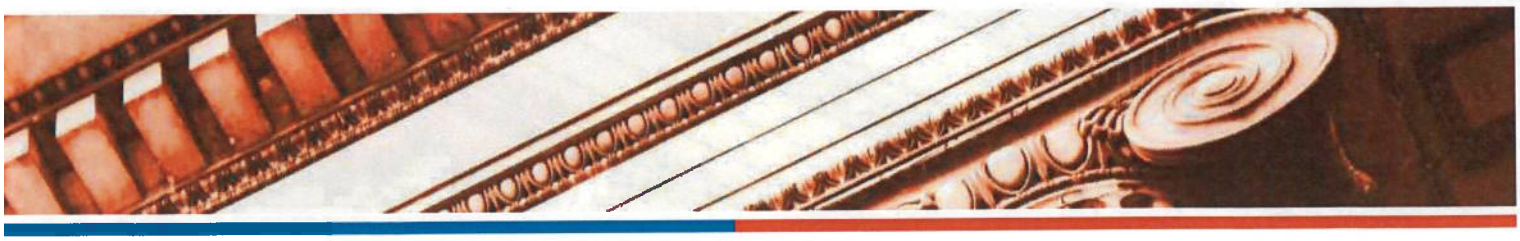

3.2 Muut ehdotukset

Yliopistojen rahoituksessa peruslähtökohtana on perinteisesti pidetty sitä, että toiminnan rahoitus vastaa toiminnan laajuudelle asetettuja tavoitteita. Toisin sanoen: (1) mikäli yliopistoille annetaan uusia tehtäviä tai vastuita, niin niiden rahoitus varmistetaan asianmukaisesti, ja (2) rahoituksella turvataan nykyisen toiminnan ja tehtävien jatkuvuus (sovitut karsinnat pois lukien). Toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi inflaatiota vastaan on yliopistojen perusrahoitus yliopistolain (49 §) mukaan sidottu yliopistoindeksiin vuodesta 2010 alkaen. Vastoin yliopistolain valmistelun yhteydessä luvattua, indeksikorotus on joko kokonaan tai osittain jätetty kuitenkin useimpina vuosina tekemättä. **Yliopistojen rahoituksen tulee jatkossa seurata kustannustason nousua, ja yliopistoindeksi tulisi pitää jatkossa voimassa. Tämä myös tukee rahoitusmallin ohjausvaikutusta kokonaisuutena.** Huomionarvoista on kuitenkin, että yliopistoindeksin voimassaolo ei yksinään riitä, mikäli Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030 tavoite TKI-rahoituksen nostamisesta neljään prosenttiin BKT:sta halutaan saavuttaa vuoteen 2030 mennessä.

Toiseksi yliopistojen rahoituksessa on katsottu perinteisesti, että rahoituksen tulee olla yhteydessä yleisempiin korkeakoulupoliittisiin tavoitteisiin. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030 -suuntaviivojen mukaan henkilöstön osallisuus ja hyvinvointi nostetaan aiempaa selkeämmin politiikkatavoitteeksi. Tätä politiikkatavoitetta tulisi tukea vahvemmin sisällyttämällä **henkilöstön hyvinvointia kuvaava indikaattori rahoitusmalliin** (esim. indikaattorikoriin). Tällaisen indikaattorin ja sen vaatiman tietoperustan valmistelu tulisi aloittaa mahdollisimman pian yliopistojen, OKM:n ja yliopistojen henkilöstöjärjestöjen yhteistyönä siten, että indikaattori olisi käyttökelpoinen viimeistään tulossopimuskauden 2025 alusta alkaen. Myös muita visio 2030 mukaisia indikaattoreita voidaan sisällyttää indikaattorikoriin siinä laajuudessa ja muodossa, kun yliopistot katsovat ne tarpeelliseksi.

Kolmanneksi, ennustettavuutta ja vakautta voidaan lisätä sillä, että OKM sitoutuu jakamaan strategiaperusteisen rahoituksen kokonaisuudessaan. Strategiaperusteinen rahoitus on osa yliopistojen toimintaan osoitettua rahoitusta ja näin ollen sen jakamatta jättäminen ei voi olla OKM:n käyttämä yksipuolinen neuvottelukeino ministeriön painottamien korkeakoulupoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Neljänneksi, kotimaisen säätiörahoituksen huomiointia rahoitusmallissa tulisi tulevaisuudessa harkita. Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunnan yliopistosopimuskonsepti on eräs mahdollinen toimiva instrumentti. Näin myös ne säätiöapurahat, jotka eivät kulje yliopiston kirjanpidon kautta, voitaisiin tilastoida yliopistoissa. Tällöin syntyisi tilastopohja, joka tekisi säätiörahoituksen aiemmin peittoon jääneet rahoitusvirrat "rahoitusmallikelpoisiksi". Tämän instrumentin vaikutuksia olisi syytä jatkossa tutkia.

Ja viidenneksi opetus- ja kulttuuriministeriön tulisi julkaista Vipusessa yliopistojen rahoitusmallin vaikutusten arvioinnin mahdollistamiseksi yliopistokohtaisen vuosittaisen rahoituksen jakautuminen indikaattorikohtaisesti. Nyt saatavissa olevilla luvuilla ei pystytä laskemaan yliopiston tulosrahoituksen vuosittaista määrää indikaattoritasolla, joten yliopistojen välistä vertailua ei pystytä tekemään. Julkisen rahoituksen läpinäkyvyyttä tulee lisätä. Tämä läpinäkyvyyden lisääminen parantaisi myös tutkijoiden mahdollisuuksia selvittää mallin aikaansaamia vaikutuksia.

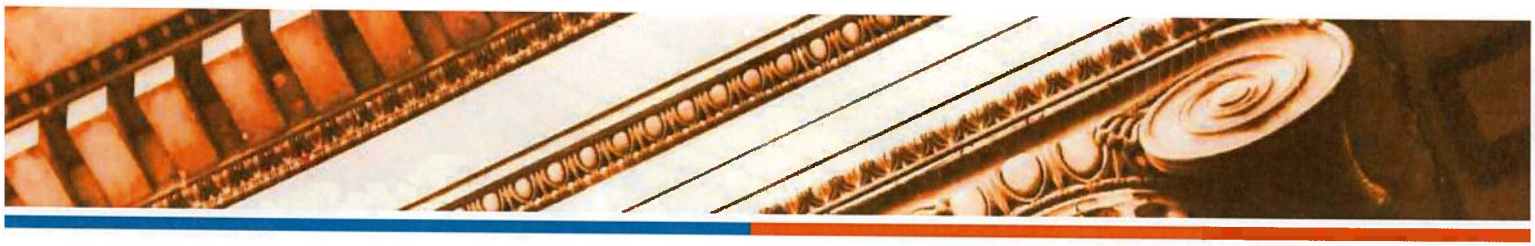

Lähteet

Arnhold, N., Kivistö, J., Vossensteyn, H. Weaver, J. & Ziegele, F. (2014/2018). Focus on performance - World Bank support to higher education in Latvia: System-level funding. Volume 1. Washington: World Bank.
http://documents.worldbank.org/curated/en/698651524226762400/pdf/125532-v1-WP-PUBLIC-P159642World-Bank-support-to-higher-education-in-Latvia.pdf

Claeys-Kulik, A-L. & Estermann, T. (2015). Define Thematic Report: Performance-based Funding of Universities in Europe. Brussels: European University Association.
https://eua.eu/downloads/publications/define%20thematic%20report%20performance-based%20funding%20of%20universities%20in%20europe.pdf

de Boer, H., Jongbloed, B., Benneworth, P., Cremonini, L., Kolster, R., Kottmann, A., & Vossensteyn, H. (2015). Performance-based Funding and Performance Agreements in Fourteen Higher Education Systems. Enschede: Center for Higher Education Policy Studies.
https://ris.utwente.nl/ws/portalfiles/portal/5139542/jongbloed+ea+performance-based-funding-and-performance-agreements-in-fourteen-higher-education-systems.pdf

Hölttä, S., Kivistö, J. & Kohtamäki, V. (2010). Ehdotus yliopistojen rahoitusmallin kehittämistarpeista. Muistio. Tampere: Johtamistieteiden laitos, Higher Education Group, Tampereen yliopisto.

Melin, G. ym. (2015). Towards a future proof system for higher education and research in Finland. Reports of the Ministry of Education and Culture, Finland 2015:11. Helsinki: Ministry of Education and Culture.
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75119/okm11.pdf?sequence=1&isAllowed=y

OECD (2017). OECD Reviews of Innovation Policy: Norway 2017. Paris: OECD Publishing.
http://dx.doi.org/10.1787/9789264277960-en

OKM (2016). Yliopistolakiuudistuksen vaikutusten arviointi. Loppuraportti 30.6.2016 Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:30. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75416/okm30.pdf?sequence=1&isAllowed=y

OKM (2018a). Luovuutta, dynamiikkaa ja toimintamahdollisuuksia. Ehdotus ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen rahoitusmalleiksi vuodesta 2021 alkaen. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:35. Opetus- ja kulttuuriministeriö.
https://minedu.fi/documents/1410845/4177242/181024_OKM_rahoitusraportti_web.pdf/44cd4514-8627-1ba7-029f-4ab712f40763/181024_OKM_rahoitusraportti_web.pdf.pdf

OKM (2018b). Korkeakoulu-uudistusten vaikutusten arviointi. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:33. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161051/okm33.pdf?sequence=4

Seuri, A. & Vartiainen, H. (2018). Yliopistojen rahoitus, kannustimet ja rakennekehitys 1 Talouspolitikan arviointineuvoston taustaraportti Tammikuu 2018.
https://www.talouspolitiikanarviointineuvosto.fi/wordpress/wp-content/uploads/2018/01/Seuri_Vartiainen_2018-1.pdf

Wahlfors, L. & Pölönen, J. (2018). Julkaisufoorumi-luokituksen käyttö yliopistoissa. Hallinnon Tutkimus, 37 (1), 7-21.
http://www.academia.edu/36757287/Julkaisufoorumi-luokituksen_k%C3%A4ytt%C3%B6_yliopistoissa

Liite 1. Professoriliiton ja Tieteentekijöiden liiton ehdotus yliopistoista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamiseksi sekä uudeksi opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseksi yliopistojen perusrahoituksen laskentakriteereistä

Valtioneuvoston asetus

yliopistoista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti

muutetaan yliopistoista annetun valtioneuvoston asetuksen (770/2009) 5, 6 ja 7 §, sellaisina kuin ne ovat asetuksessa 118/2019
lisätään uusi 6 a § seuraavasti:

5 § (X.X.2019/XXX)
Rahoitusperusteiden keskinäinen jakautuminen

Yliopistolain 49 §:n 3 momentissa tarkoitetusta perusrahoituksesta 62 prosenttia määräytyy toiminnan laajuuden, laadun ja vaikuttavuuden perusteella, 24 prosenttia mahdollistaa toiminnan kehittämisen ja 14 prosenttia määräytyy muiden koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteiden perusteella.
Toiminnan laajuuden, laadun ja vaikuttavuuden perusteella määräytyvä osuus rahoituksesta jakaantuu koulutuksen perusteella määräytyvään rahoitusosuuteen, joka on 38 prosenttia perusrahoituksesta, ja tutkimuksen perusteella määräytyvään rahoitusosuuteen, joka on 24 prosenttia perusrahoituksesta.
Toiminnan kehittämisen mahdollistava osuus rahoituksesta jakaantuu vakausrahoitukseen, joka on 20 prosenttia perusrahoituksesta, ja profiloitumisrahoitukseen, joka on 4 prosenttia perusrahoituksesta.
Muiden koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteiden perusteella määräytyvä osuus rahoituksesta jakaantuu strategiaperusteiseen rahoitusosuuteen, joka on 5 prosenttia perusrahoituksesta, ja valtakunnallisten tehtävien perusteella määräytyvään rahoitusosuuteen, joka on 9 prosenttia perusrahoituksesta.

6 § (X.X.2019/XXX)
Koulutuksen ja tutkimuksen rahoitusosuudet

Koulutuksen perusteella määräytyvä rahoitusosuus perustuu suoritettuihin alempiin ja ylempiin korkeakoulututkintoihin ja opintopisteisiin, valmistumisasteeseen, yliopistosta valmistuneiden työllistymiseen ja uraseurantaan sekä opiskelijapalautteeseen.
Tutkimuksen perusteella määräytyvä rahoitusosuus perustuu julkaisuihin, suoritettuihin tohtorin tutkintoihin, kilpailtuun tutkimusrahoitukseen sekä yritysrahoitukseen.
Rahoitusosuuksien laskentakriteereistä säädetään erikseen.

6 a § (X.X.2019/XXX)
Toiminnan kehittämisen rahoitusosuudet

Vakausrahoitusosuus perustuu laskennallisen mallin kautta aiemmin saatuun rahoitukseen.
Profiloitumisrahoituksen perusteella määräytyvä rahoitusosuus perustuu indikaattoreihin, jotka yliopisto itse valitsee opetus- ja kulttuuriministeriön ja yliopiston yhdessä päättämästä indikaattorivalikoimasta.
Rahoitusosuuksien laskentakriteereistä säädetään erikseen.

12 §
Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

X.X.2019/XXX:

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2021.

Asetusta sovelletaan ensimmäisen kerran myönnettäessä valtion rahoitusta vuodelle 2021.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus
yliopistojen perusrahoituksen laskentakriteereistä XXX/2019

Opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksen mukaisesti säädetään yliopistolain (558/2009) 49 §:n 6 momentin nojalla:

1 §
Koulutuksen rahoitusosuuden laskentakriteerit

Yliopistoista annetun valtioneuvoston asetuksen (770/2009) 6 §:n mukainen koulutuksen rahoitusosuus perustuu seuraaviin laskentakriteereihin:

1) yliopistossa kalenterivuonna suoritettujen ylempien korkeakoulututkintojen lukumäärä lukuun ottamatta tilauskoulutuksessa suoritettuja tutkintoja, kuitenkin enintään sopimuskaudelle asetettua koulutusalaryhmittäistä tutkintotavoitetta vastaavaan rahoitusrajaan saakka;
2) yliopistossa kalenterivuonna suoritettujen alempien korkeakoulututkintojen lukumäärä lukuun ottamatta tilauskoulutuksessa suoritettuja tutkintoja;
3) yliopistossa kalenterivuonna suoritettujen kohdissa 1 ja 2 tarkoitettujen korkeakoulututkintojen määrä kerrottuna luvulla, joka saadaan jakamalla tämä määrä kuusi vuotta ennen kyseistä kalenterivuotta aloittaneiden näihin ryhmiin kuuluvien opiskelijoiden yhteismäärällä yliopiston toiminnan laajuus huomioiden
4) yliopiston avoimessa yliopisto-opetuksessa, erillisinä opintoina ja erikoistumiskoulutuksessa kalenterivuonna suoritettujen opintopisteiden yhteenlaskettu määrä lukuun ottamatta asianomaisen yliopiston tutkinto-opiskelijoiden ja ulkomaisten vaihto-opiskelijoiden suorituksia;
5) korkeakoulujen välisten yhteistyösopimusten perusteella yliopistossa kalenterivuonna suoritettujen opintopisteiden yhteenlaskettu määrä;
6) valtakunnallisen opiskelijapalautekyselyn vastausten tuottamien pisteiden yhteenlaskettu määrä kalenterivuonna;
7) yliopistossa ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden työllisten määrä kalenterivuosittain, vuosi tutkinnon suorittamisen jälkeen;
8) valtakunnallisen uraseurantakyselyn vastausten tuottamien pisteiden yhteenlaskettu määrä kalenterivuonna.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetut koulutusalaryhmät ovat kansainväliseen koulutusluokitukseen (ISCED) perustuen:

1) kasvatusalat;
2) taiteet ja kulttuurialat;
3) yhteiskuntatieteet ja humanistiset alat;
4) liiketalous, hallinto- ja oikeustieteet;
5) luonnontieteet sekä maatalous- ja metsätieteelliset alat;
6) tietojenkäsittely ja tietoliikenne sekä tekniikan alat;
7) lääketiede ja hammaslääketiede;
8) terveys- ja hyvinvointialat sekä palvelualat.

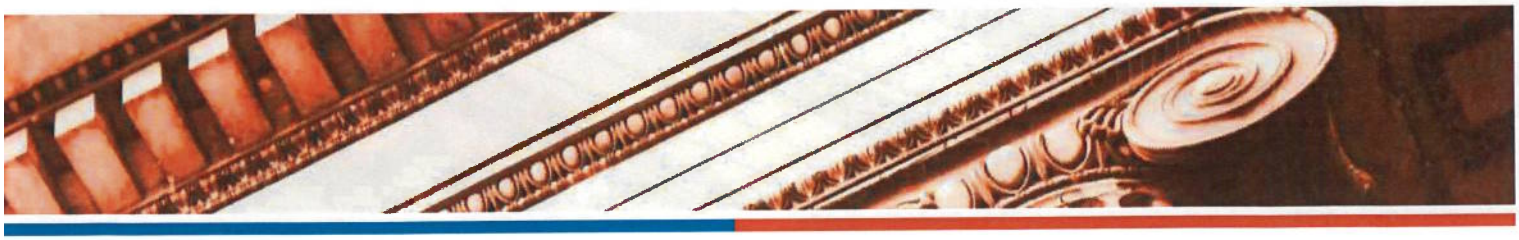

Edellä 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut tutkinnot jaetaan liitteen 4 kohdan mukaisesti kolmeen eri ryhmään, joista ryhmään A kuuluvien tutkintojen lukumäärää painotetaan kertoimella 1, ryhmään B kuuluvien tutkintojen lukumäärää kertoimella 1,75 ja ryhmään C kuuluvien tutkintojen lukumäärää kertoimella 3. Jos yliopiston kolmen vuoden tutkintototeuman keskiarvo ylittää 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun tutkintomäärien rahoitusrajan, rahoitusrajan mukaista koulutusalaryhmän tutkintomäärää painotetaan 3 momentin mukaisten kertoimien keskiarvolla kaikista koulutusalaryhmän tutkinnoista.

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetussa laskennassa käytetään kolmen viimeisimmän käytettävissä olevan kalenterivuoden laskentaperusteiden keskiarvoa.

Edellä 1 momentin 6 kohdassa tarkoitetussa opiskelijapalautekyselyssä opiskelijat, jotka ovat suorittaneet alempaan korkeakoulututkintoon kuuluvat opinnot, tai aloilla, joilla ei ole alempaa korkeakoulututkintoa, kolme vuotta aiemmin opintonsa aloittaneet, vastaavat liitteen 4 kohdan mukaisiin väittämiin. Väittämiin annetut vastaukset pisteytetään liitteen 6 kohdan mukaisesti.

Edellä 1 momentin 8 kohdan mukaisessa uraseurantakyselyssä kaikki viisi vuotta ennen tilastovuotta ylemmän korkeakoulututkinnon, farmaseutin tutkinnon tai varhaiskasvatuksen opettajan tehtävään kelpoisuusvaatimuksena olevan tutkinnon suorittaneet vastaavat liitteen 7 kohdan mukaisiin väittämiin ja kysymyksiin. Väittämiin ja kysymyksiin annetut vastaukset pisteytetään liitteen 8 kohdan mukaisesti.

Tämän pykälän mukaisten laskentakriteereiden keskinäiset painotukset määräytyvät liitteen 1 kohdan mukaisesti.

2 §
Tutkimuksen rahoitusosuuden laskentakriteerit

Yliopistoista annetun valtioneuvoston asetuksen 6 §:n mukainen tutkimuksen rahoitusosuus perustuu seuraaviin laskentakriteereihin:

1) julkaisujen lukumäärä tiedonkeruu- ja tasoluokittain kertoimella painotettuna;
2) yliopistossa suoritettujen tohtorin tutkintojen lukumäärä enintään sopimuskaudelle asetettuun yliopistokohtaiseen rahoitusrajaan saakka;
3) kansainvälinen kilpailtu tutkimusrahoitus;
4) kotimainen tutkimusrahoitus sekä kotimainen ja kansainvälinen yritysrahoitus.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa julkaisulla tarkoitetaan tutkimustyöhön perustuvaa julkaisua, jonka tekijä on palvelussuhteessa yliopistoon tai kuuluu muutoin yliopistoyhteisöön tai jonka tekemisen yliopisto on toiminnallaan mahdollistanut ja joka kuuluu seuraaviin opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja koskevan tiedonkeruun luokkien mukaisiin julkaisutyyppeihin:

1) vertaisarvioidut tieteelliset artikkelit (A);
2) vertaisarvioimattomat tieteelliset kirjoitukset (B);
3) kustannettu tieteellinen erillisteos (C1);
4) toimitettu tieteellinen teos (C2);
5) artikkeli ammattilehdessä (D1);
6) artikkeli ammatillisessa kokoomateoksessa (D2);
7) artikkeli ammatillisessa konferenssijulkaisussa (D3);
8) julkaistu kehittämis- tai tutkimusraportti taikka -selvitys (D4);
9) ammatillinen kirja (D5);
10) toimitettu ammatillinen kokoomateos (D6);
11) yleistajuinen artikkeli ja sanomalehtiartikkeli (E1);
12) yleistajuinen monografia (E2);
13) toimitettu yleistajuinen kokoomateos (E3).

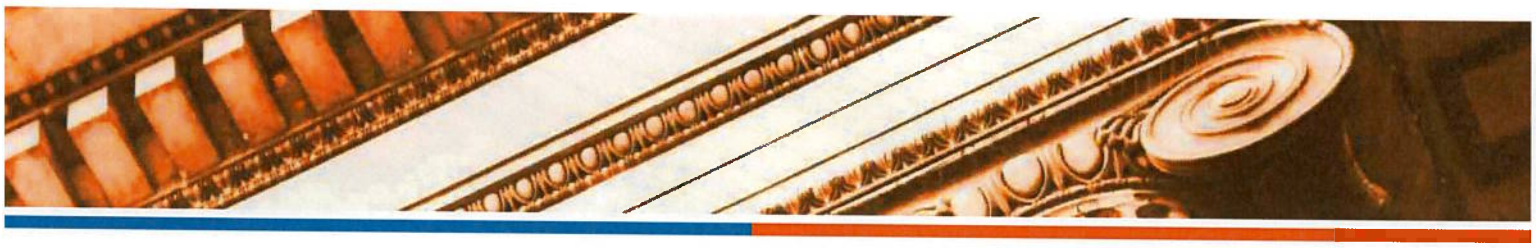

Julkaisutiedonkeruun luokkia A ja C2 painotetaan Tieteellisten seurain valtuuskunnan julkaisufoorumin tasoluokituksen mukaisesti siten, että tasoluokan 0 julkaisuja painotetaan kertoimella 0,1, tasoluokan 1 julkaisuja kertoimella 1, tasoluokan 2 julkaisuja kertoimella 3 ja tasoluokan 3 julkaisuja kertoimella 4. Julkaisutiedonkeruun luokkaa C1 painotetaan Tieteellisten seurain valtuuskunnan julkaisufoorumin tasoluokituksen mukaisesti siten, että tasoluokan 0 julkaisuja painotetaan kertoimella 0,4, tasoluokan 1 julkaisuja kertoimella 4, tasoluokan 2 julkaisuja kertoimella 12 ja tasoluokan 3 julkaisuja kertoimella 16. Julkaisutiedonkeruun luokkia B, D1–D4, D6, E1 ja E3 painotetaan kertoimella 0,1. Julkaisutiedonkeruun luokkia D5 ja E2 painotetaan kertoimella 0,4. Julkaisutiedonkeruun luokkien A, C1 ja C2 mukaisia avoimesti saatavilla olevia vertaisarvioituja julkaisuja painotetaan lisäksi kertoimella 1,2. Avoimesti saatavilla olevalla julkaisulla tarkoitetaan julkaisua, joka on opetus- ja kulttuuriministeriön tiedonkeruussa merkitty:

1) open access -julkaisukanavassa ilmestyneeksi julkaisuksi;
2) hybridijulkaisukanavassa ilmestyneeksi avoimeksi julkaisuksi; tai
3) rinnakkaistallennetuksi julkaisuksi.

Edellä 1 momentin 3 kohdassa kansainvälisellä kilpailulla tutkimusrahoituksella tarkoitetaan yliopiston tilikauden aikana syntyneitä tutkimusmenoja vastaavaa rahoitusta, joka on ilmoitettu seuraavissa opetus- ja kulttuuriministeriön tutkimusrahoitusta koskevan tiedonkeruun luokissa:

1) suoraan Euroopan unionilta tuleva puiteohjelmarahoitus tai muu laadullisesti kilpailtu EU-rahoitus;
2) ulkomaiset rahastot ja säätiöt;
3) kansainväliset järjestöt; tai
4) muu ulkomainen rahoitus.

Edellä 1 momentin 4 kohdassa kotimaisella tutkimusrahoituksella sekä kotimaisella ja kansainvälisellä yritysrahoituksella tarkoitetaan kalenterivuonna syntyneitä tutkimusmenoja vastaavaa rahoitusta, joka on ilmoitettu seuraavissa opetus- ja kulttuuriministeriön tutkimusrahoitusta koskevissa tiedonkeruun luokissa:

1) Suomen Akatemia;
2) Innovaatiorahoituskeskus Business Finland;
3) kotimaiset yritykset; tai
4) ulkomaiset yritykset.

Tämän pykälän mukaisten laskentakriteereiden keskinäiset painotukset määräytyvät liitteen 2 kohdan mukaisesti.

3 §
Toiminnan kehittämisrahoituksen laskentakriteerit

Yliopistoista annetun valtioneuvoston asetuksen (770/2009) 6 a §:n mukainen kehittämisrahoituksen rahoitusosuus perustuu seuraaviin laskentakriteereihin:

1) yliopistojen edellä 1 ja 2 §:n mukaisten rahoitusosuuksien kautta saatu rahoitus käytettävissä olevan viiden viimeisimmän kalenterivuoden keskiarvona;
2) yliopistojen ehdottamien ja opetus- ja kulttuuriministeriön päättämien indikaattorien joukosta yliopiston valitsemat indikaattorit, yliopiston toiminnan laajuus huomioiden.

4 §
Laskentakriteerien mukaisten tietojen päivittäminen

Edellä 1 ja 2 §:n ja 3 §:n 2 kohdan mukaisten rahoitusosuuksien laskennassa käytetään kolmen viimeisimmän käytettävissä olevan kalenterivuoden laskentaperusteiden keskiarvoa ja kohdennus yliopistojen välillä tehdään suoraan laskentakriteerin mukaisessa suhteessa.

4 §
Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2021.
Tällä asetuksella kumotaan yliopistojen perusrahoituksen laskentakriteereistä annettu opetus- ja kulttuuriministeriön asetus (119/2019).

Helsingissä XX päivänä XXkuuta 2019
Opetusministeri

Hallitusneuvos

Liite

1. Koulutuksen rahoitusosuuden laskentakriteereiden keskinäiset painotukset

Laskentakriteeri	Painotus
1. Yliopistossa suoritettujen ylempien korkeakoulututkintojen lukumäärä	16 %
2. Yliopistossa suoritettujen alempien korkeakoulututkintojen lukumäärä	9 %
3. Yliopistosta kalenterivuonna valmistuvien opiskelijoiden määrä jaettuna kuusi vuotta ennen kyseistä kalenterivuotta yliopistossa aloittaneiden opiskelijoiden kokonaismäärällä	5 %
4. Avoimessa yliopisto-opetuksessa, erillisinä opintoina ja erikoistumiskoulutuksessa suoritettujen opintopisteiden yhteismäärä	2 %
5. Korkeakoulujen yhteistyösopimusten perusteella suoritettujen opintopisteiden yhteismäärä	1 %
6. Valtakunnallisen opiskelijapalautekyselyn vastauspisteiden yhteismäärä	3 %
7. Yliopistossa ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden työllisten määrä vuosi valmistumisen jälkeen	1 %
8. Valtakunnallisen uraseurantakyselyn vastauspisteiden yhteismäärä	1 %

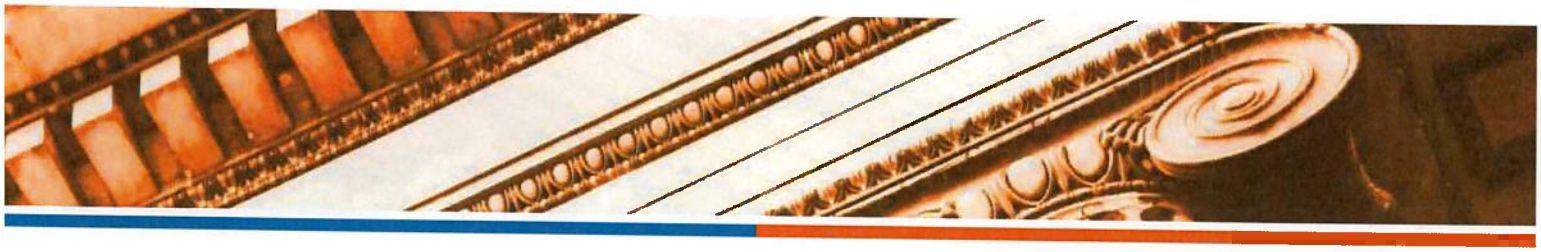

2. Tutkimuksen rahoitusosuuden laskentakriteereiden keskinäiset painotukset

Laskentakriteeri	Painotus
1. Julkaisujen lukumäärä	10 %
2. Yliopistossa suoritettujen tohtorin tutkintojen lukumäärä	8 %
3. Kansainvälinen kilpailtu tutkimusrahoitus	3 %
4. Kotimainen tutkimusrahoitus sekä kotimainen ja kansainvälinen yritysrahoitus	3 %

3. Kehittämisrahoituksen keskinäiset painotukset

Laskentakriteeri	Painotus
1. Vakausrahoitus	20 %
2. Indikaattorit	4 %

4. Yliopistossa suoritettujen tutkintojen ryhmät koulutuksen rahoitusosuuden laskennassa

1. Ryhmä A

Diplomi-insinööri, tuotantotalous
Filosofian maisteri, balttilaiset kielet
Filosofian maisteri, englannin kielen kääntäminen ja tulkkaus
Filosofian maisteri, englannin kieli
Filosofian maisteri, espanjan kielen kääntäminen ja tulkkaus
Filosofian maisteri, espanjan kieli
Filosofian maisteri, filosofia
Filosofian maisteri, historia
Filosofian maisteri, italian kielen kääntäminen ja tulkkaus
Filosofian maisteri, italian kieli
Filosofian maisteri, itämerensuomalaiset kielet
Filosofian maisteri, kielentutkimus
Filosofian maisteri, kirjallisuuden tutkimus
Filosofian maisteri, klassilliset kielet
Filosofian maisteri, kulttuurien tutkimus
Filosofian maisteri, musiikkitiede ja musiikkikasvatus
Filosofian maisteri, muu humanistinen ala
Filosofian maisteri, muu kieli
Filosofian maisteri, psykologia
Filosofian maisteri, puhetieteet
Filosofian maisteri, ranskan kielen kääntäminen ja tulkkaus

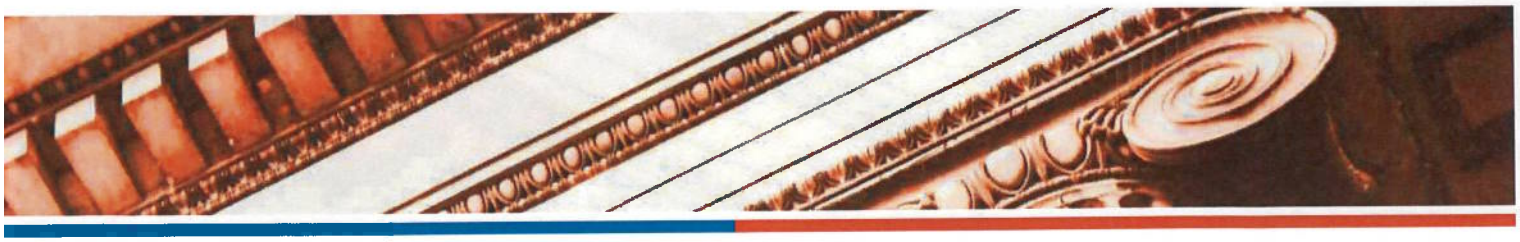

Filosofian maisteri, ranskan kieli
Filosofian maisteri, ruotsin kielen kääntäminen ja tulkkaus
Filosofian maisteri, ruotsin kieli
Filosofian maisteri, saamen kieli
Filosofian maisteri, saksan kielen kääntäminen ja tulkkaus
Filosofian maisteri, saksan kieli
Filosofian maisteri, slaavilaiset kielet
Filosofian maisteri, suomen kieli
Filosofian maisteri, taidehistoria ja taidekasvatus
Filosofian maisteri, teatteritiede
Filosofian maisteri, venäjän kielen kääntäminen ja tulkkaus
Filosofian maisteri, venäjän kieli
Filosofian maisteri, viestintätieteet ja informaatiotutkimus
Filosofian maisteri, viittomakieli
Hallintotieteiden maisteri, alue- ja ympäristötieteet
Hallintotieteiden maisteri, hallintotieteet
Kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisteri
Kasvatustieteen maisteri, aikuiskasvatus
Kasvatustieteen maisteri, erityisopettaja
Kasvatustieteen maisteri, erityispedagogiikka
Kasvatustieteen maisteri, kasvatustiede
Kasvatustieteen maisteri, kotitalousopettaja
Kasvatustieteen maisteri, käsityönopettaja
Kasvatustieteen maisteri, luokanopettaja
Kasvatustieteen maisteri, muu pääaineryhmä
Kasvatustieteen maisteri, peruskoulun ja lukion opinto-ohjaaja
Kasvatustieteen maisteri, tekninen työ ja kotitalous
Kasvatustieteen maisteri, varhaiskasvatus
Kauppatieteiden maisteri, liiketaloustieteet
Kauppatieteiden maisteri, yhteiskuntatieteet
Maatalous- ja metsätieteiden maisteri, kotitalousala
Oikeustieteen maisteri
Psykologian maisteri
Teologian maisteri
Terveystieteiden maisteri
Valtiotieteiden maisteri, filosofia
Valtiotieteiden maisteri, politiikkatieteet
Valtiotieteiden maisteri, psykologia
Valtiotieteiden maisteri, sosiaalitieteet
Valtiotieteiden maisteri, taloustieteet
Valtiotieteiden maisteri, viestintätieteet
Yhteiskuntatieteiden maisteri, alue- ja ympäristötieteet
Yhteiskuntatieteiden maisteri, filosofia
Yhteiskuntatieteiden maisteri, matkailu
Yhteiskuntatieteiden maisteri, muu pääaineryhmä
Yhteiskuntatieteiden maisteri, politiikkatieteet
Yhteiskuntatieteiden maisteri, psykologia
Yhteiskuntatieteiden maisteri, sosiaalitieteet
Yhteiskuntatieteiden maisteri, taloustieteet
Yhteiskuntatieteiden maisteri, viestintätieteet
Hallintotieteiden kandidaatti, alue- ja ympäristötieteet
Hallintotieteiden kandidaatti, hallintotieteet
Humanististen tieteiden kandidaatti, muu kieli
Humanististen tieteiden kandidaatti, balttilaiset kielet
Humanististen tieteiden kandidaatti, englannin kieli
Humanististen tieteiden kandidaatti, englannin kielen kääntäminen ja tulkkaus
Humanististen tieteiden kandidaatti, espanjan kielen kääntäminen ja tulkkaus
Humanististen tieteiden kandidaatti, espanjan kieli

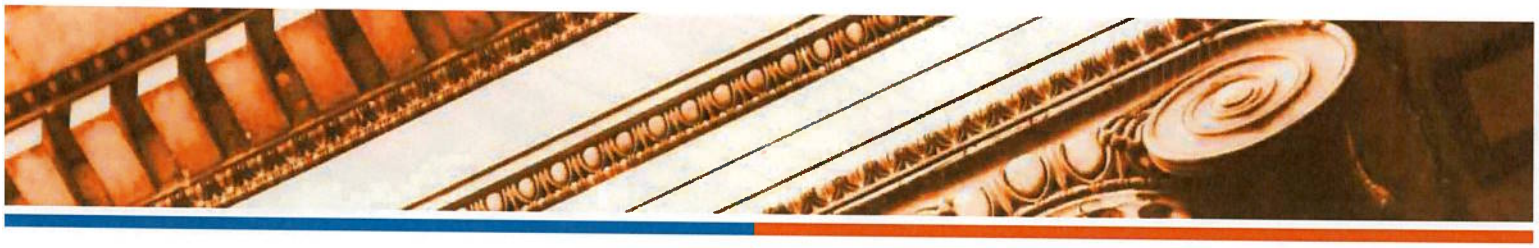

Humanististen tieteiden kandidaatti, filosofia
Humanististen tieteiden kandidaatti, historia
Humanististen tieteiden kandidaatti, italian kielen kääntäminen ja tulkkaus
Humanististen tieteiden kandidaatti, italian kieli
Humanististen tieteiden kandidaatti, kielentutkimus
Humanististen tieteiden kandidaatti, kirjallisuuden tutkimus
Humanististen tieteiden kandidaatti, klassilliset kielet
Humanististen tieteiden kandidaatti, kulttuurien tutkimus
Humanististen tieteiden kandidaatti, musiikkitiede ja musiikkikasvatus
Humanististen tieteiden kandidaatti, muu ala
Humanististen tieteiden kandidaatti, puhetieteet
Humanististen tieteiden kandidaatti, ranskan kielen kääntäminen ja tulkkaus
Humanististen tieteiden kandidaatti, ranskan kieli
Humanististen tieteiden kandidaatti, ruotsin kielen kääntäminen ja tulkkaus
Humanististen tieteiden kandidaatti, ruotsin kieli
Humanististen tieteiden kandidaatti, saamen kieli
Humanististen tieteiden kandidaatti, saksan kielen kääntäminen ja tulkkaus
Humanististen tieteiden kandidaatti, saksan kieli
Humanististen tieteiden kandidaatti, slaavilaiset kielet
Humanististen tieteiden kandidaatti, suomen kieli
Humanististen tieteiden kandidaatti, taidehistoria ja taidekasvatus
Humanististen tieteiden kandidaatti, venäjän kielen kääntäminen ja tulkkaus
Humanististen tieteiden kandidaatti, venäjän kieli
Humanististen tieteiden kandidaatti, viestintätieteet ja informaatiotutkimus
Humanististen tieteiden kandidaatti, viittomakieli
Kasvatustieteen kandidaatti, aikuiskasvatus
Kasvatustieteen kandidaatti, erityisopettaja
Kasvatustieteen kandidaatti, erityispedagogiikka
Kasvatustieteen kandidaatti, kasvatustiede
Kasvatustieteen kandidaatti, kotitalousopettaja
Kasvatustieteen kandidaatti, käsityönopettaja
Kasvatustieteen kandidaatti, lastentarhanopettaja
Kasvatustieteen kandidaatti, luokanopettaja
Kasvatustieteen kandidaatti, peruskoulun ja lukion opinto-ohjaaja
Kasvatustieteen kandidaatti, tekstiilityö, tekninen työ ja kotitalous
Kasvatustieteen kandidaatti, varhaiskasvatus
Kauppatieteiden kandidaatti, liiketaloustieteet
Kauppatieteiden kandidaatti, yhteiskuntatieteet
Maatalous- ja metsätieteiden kandidaatti, kotitalousala
Oikeusnotaari
Psykologian kandidaatti
Tekniikan kandidaatti, tuotantotalous
Teologian kandidaatti
Terveystieteiden kandidaatti
Valtiotieteiden kandidaatti, filosofia
Valtiotieteiden kandidaatti, muu pääaineryhmä
Valtiotieteiden kandidaatti, politiikkatieteet
Valtiotieteiden kandidaatti, psykologia
Valtiotieteiden kandidaatti, sosiaalitieteet
Valtiotieteiden kandidaatti, taloustieteet
Valtiotieteiden kandidaatti, viestintätieteet
Yhteiskuntatieteiden kandidaatti, alue- ja ympäristötieteet
Yhteiskuntatieteiden kandidaatti, filosofia
Yhteiskuntatieteiden kandidaatti, matkailu
Yhteiskuntatieteiden kandidaatti, politiikkatieteet
Yhteiskuntatieteiden kandidaatti, psykologia
Yhteiskuntatieteiden kandidaatti, sosiaalitieteet
Yhteiskuntatieteiden kandidaatti, taloustieteet

2. Ryhmä B

Diplomi-insinööri, automaatiotekniikka
Diplomi-insinööri, biotekniikka
Diplomi-insinööri, energiatekniikka
Diplomi-insinööri, kemian tekniikka
Diplomi-insinööri, konetekniikka
Diplomi-insinööri, maanmittaustekniikka
Diplomi-insinööri, materiaalitekniikka, kalliotekniikka
Diplomi-insinööri, prosessitekniikka
Diplomi-insinööri, puunjalostustekniikka
Diplomi-insinööri, rakennustekniikka, yhdyskuntatekniikka
Diplomi-insinööri, sähkötekniikka
Diplomi-insinööri, teknillinen fysiikka
Diplomi-insinööri, teknis-luonnontieteellinen koulutus
Diplomi-insinööri, tietoliikennetekniikka
Diplomi-insinööri, tietotekniikka
Diplomi-insinööri, ympäristötekniikka
Elintarviketieteiden maisteri
Filosofian maisteri, arkeologia
Filosofian maisteri, biologia
Filosofian maisteri, biotieteet, biokemia
Filosofian maisteri, fysiikka
Filosofian maisteri, geofysiikka
Filosofian maisteri, geologia
Filosofian maisteri, kemia
Filosofian maisteri, maantiede
Filosofian maisteri, matematiikka
Filosofian maisteri, meteorologia
Filosofian maisteri, muu luonnontieteellinen ala
Filosofian maisteri, tietojenkäsittelytiede
Filosofian maisteri, tilastotiede
Filosofian maisteri, translationaalinen lääketiede
Filosofian maisteri, tähtitiede
Filosofian maisteri, ympäristötiede
Kasvatustieteiden maisteri, musiikinopettaja
Kauppatieteiden maisteri, tietojärjestelmätiede
Kauppatieteiden maisteri, tilastotiede
Liikuntatieteiden maisteri
Maatalous- ja metsätieteiden maisteri, biotekniikka
Maatalous- ja metsätieteiden maisteri, maatalous
Maatalous- ja metsätieteiden maisteri, metsätalous
Maatalous- ja metsätieteiden maisteri, muu ala
Maatalous- ja metsätieteiden maisteri, ympäristöala
Proviisori
Valtiotieteiden maisteri, tilastotiede
Elintarviketieteiden kandidaatti
Farmaseutti
Humanististen tieteiden kandidaatti, arkeologia
Humanististen tieteiden kandidaatti, teatteritiede
Kasvatustieteiden kandidaatti, musiikinopettaja
Kauppatieteiden kandidaatti, tietojärjestelmätiede
Kauppatieteiden kandidaatti, tilastotiede
Liikuntatieteiden kandidaatti
Luonnontieteiden kandidaatti, biologia
Luonnontieteiden kandidaatti, biotieteet, biokemia
Luonnontieteiden kandidaatti, fysiikka

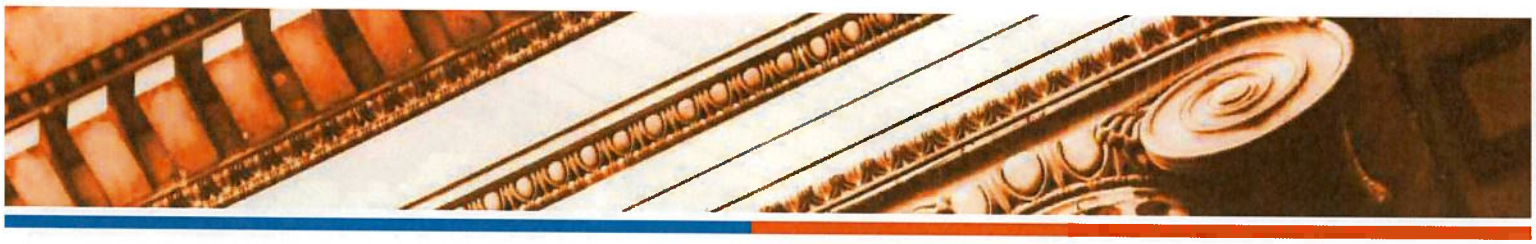

Luonnontieteiden kandidaatti, geofysiikka
Luonnontieteiden kandidaatti, geologia
Luonnontieteiden kandidaatti, kemia
Luonnontieteiden kandidaatti, maantiede
Luonnontieteiden kandidaatti, matematiikka
Luonnontieteiden kandidaatti, meteorologia
Luonnontieteiden kandidaatti, muu ala
Luonnontieteiden kandidaatti, tietojenkäsittelytiede
Luonnontieteiden kandidaatti, tilastotiede
Luonnontieteiden kandidaatti, tähtitiede
Luonnontieteiden kandidaatti, ympäristötiede
Maatalous- ja metsätieteiden kandidaatti, biotekniikka
Maatalous- ja metsätieteiden kandidaatti, maatalous
Maatalous- ja metsätieteiden kandidaatti, metsätalous
Maatalous- ja metsätieteiden kandidaatti, muu ala
Maatalous- ja metsätieteiden kandidaatti, ympäristöala
Tekniikan kandidaatti, automaatiotekniikka
Tekniikan kandidaatti, biotekniikka
Tekniikan kandidaatti, energiatekniikka
Tekniikan kandidaatti, kemian tekniikka
Tekniikan kandidaatti, konetekniikka
Tekniikan kandidaatti, maanmittaustekniikka
Tekniikan kandidaatti, materiaalitekniikka, kalliotekniikka
Tekniikan kandidaatti, muu tai tuntematon tekniikka
Tekniikan kandidaatti, prosessitekniikka
Tekniikan kandidaatti, puunjalostustekniikka
Tekniikan kandidaatti, rakennustekniikka, yhdyskuntatekniikka
Tekniikan kandidaatti, sähkötekniikka
Tekniikan kandidaatti, teknillinen fysiikka
Tekniikan kandidaatti, teknis-luonnontieteellinen koulutus
Tekniikan kandidaatti, tietoliikennetekniikka
Tekniikan kandidaatti, tietotekniikka
Tekniikan kandidaatti, ympäristötekniikka
Tekniikan kandidaatti, muu prosessi ja materiaalitekniikka
Valtiotieteiden kandidaatti, tilastotiede

3. Ryhmä C

Arkkitehti
Eläinlääketieteen lisensiaatti
Hammaslääketieteen lisensiaatti
Kuvataiteen maisteri
Lääketieteen lisensiaatti
Maisema-arkkitehti
Musiikin maisteri
Taiteen maisteri
Tanssitaiteen maisteri
Teatteritaiteen maisteri
Eläinlääketieteen kandidaatti
Kuvataiteen kandidaatti
Musiikin kandidaatti
Taiteen kandidaatti
Tanssitaiteen kandidaatti
Teatteritaiteen kandidaatti
Tekniikan kandidaatti, arkkitehtuuri

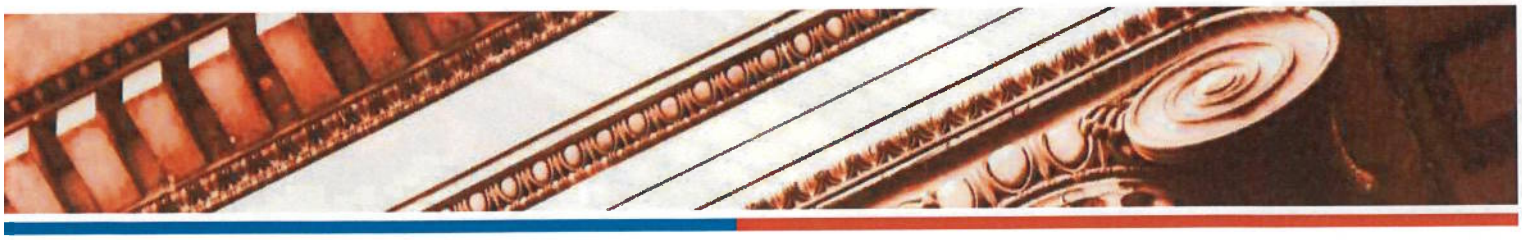

5. Koulutuksen rahoitusosuuden laskennassa huomioon otettavat valtakunnallisen opiskelijapalautekyselyn väittämät

1. Voin hyvin yliopistossani.
2. Olen tyytyväinen omaan opiskeluuni.
3. Koulutuksen myötä kehittynyt osaamiseni vastaa odotuksiani.
4. Koulutukseni vastasi sille asetettuja tavoitteita.
5. Opetus oli mielestäni pääosin laadukasta.
6. Olen tyytyväinen käytettyihin opetusmenetelmiin.
7. Tarjolla on ollut riittävästi ohjausta kandidaatin tutkielman laatimiseen / opinnäytteen tekemiseen
8. Tarjolla on ollut riittävästi ohjausta opintojen suunnitteluun.
9. Miten helppoa tai vaikeaa on ollut löytää opintoihisi liittyvää tietoa ja tukea?
10. Ongelmatilanteissa olen tarvittaessa löytänyt henkilön, jolta olen voinut pyytää neuvoa.
11. Olen ollut tyytyväinen opinto-ohjelmani tarjoamiin vaikutus- ja osallistumismahdollisuuksiin.
12. Olen ollut tyytyväinen vuorovaikutukseeni opetushenkilökunnan kanssa.
13. Opettajilta saamani palaute on auttanut minua opinnoissani.

6. Valtakunnallisen opiskelijapalautekyselyn väittämiin annettujen vastausten pisteytysasteikko

5 pistettä ..... samaa mieltä / erittäin helppoa
4 pistettä ..... osittain samaa mieltä / melko helppoa
3 pistettä ..... osittain eri mieltä / melko hankalaa
2 pistettä ..... eri mieltä / erittäin hankalaa
1 piste ..... en tarvinnut / en pysty arvioimaan

7. Koulutuksen rahoitusosuuden laskennassa huomioon otettavat valtakunnallisen uraseurantakyselyn väittämät ja kysymykset

1. Koulutus antoi riittävät valmiudet työelämään.
2. Miten tyytyväinen olet kokonaisuudessaan vuonna x suorittamaasi tutkintoon työurasi kannalta?
3. Pystyn hyödyntämään yliopistossa oppimiani tietoja ja taitoja.
4. Työni vastaa tällä hetkellä vaativuustasoltaan hyvin yliopistollista koulutustani.
5. Miten yliopisto-opiskelu kehitti seuraavia työelämävalmiuksia:
   1) analyyttiset, systemaattisen ajattelun taidot,
   2) tiedonhankintataidot,
   3) kyky oppia ja omaksua uutta,
   4) tieteidenvälisyys/moniammatillisissa ryhmissä toimiminen,
   5) itseohjautuvuus/oma-aloitteisuus,
   6) yrittäjyystaidot?

8. Valtakunnallisen uraseurantakyselyn väittämiin ja kysymyksiin annettujen vastausten pisteytysasteikko

1. Koulutus antoi riittävät valmiudet työelämään.

6 pistettä ..... täysin samaa mieltä
5 pistettä ..... samaa mieltä
4 pistettä ..... hieman samaa mieltä
3 pistettä ..... hieman eri mieltä
2 pistettä ..... eri mieltä
1 piste ..... täysin eri mieltä

2. Miten tyytyväinen olet kokonaisuudessaan vuonna x suorittamaasi tutkintoon työurasi kannalta?

6 pistettä ..... erittäin tyytyväinen
5 pistettä ..... tyytyväinen
4 pistettä ..... melko tyytyväinen
3 pistettä ..... hieman tyytymätön
2 pistettä ..... tyytymätön
1 piste ..... erittäin tyytymätön

3. Pystyn hyödyntämään yliopistossa oppimiani tietoja ja taitoja.

6 pistettä ..... täysin samaa mieltä
5 pistettä ..... samaa mieltä
4 pistettä ..... hieman samaa mieltä
3 pistettä ..... hieman eri mieltä
2 pistettä ..... eri mieltä
1 piste ..... täysin eri mieltä

4. Työni vastaa tällä hetkellä vaativuustasoltaan hyvin yliopistollista koulutustani.

6 pistettä ..... täysin samaa mieltä
5 pistettä ..... samaa mieltä
4 pistettä ..... hieman samaa mieltä
3 pistettä ..... hieman eri mieltä
2 pistettä ..... eri mieltä
1 piste ..... täysin eri mieltä

5. Miten hyvin yliopisto-opiskelu kehitti seuraavia työelämävalmiuksia:
1) analyyttiset, systemaattisen ajattelun taidot,
2) tiedonhankintataidot;
3) kyky oppia ja omaksua uutta;
4) tieteidenvälisyys/moniammatillisissa ryhmissä toimiminen;
5) itseohjautuvuus/oma-aloitteisuus;
6) yrittäjyystaidot?

6 pistettä ..... erittäin paljon
5 pistettä ..... paljon
4 pistettä ..... melko paljon
3 pistettä ..... jonkin verran
2 pistettä ..... vain vähän
1 piste ..... ei lainkaan

Kysymyksen 5 kunkin osakysymyksen painoarvo laskennassa on 1/6.

Liite 2. OKM:n rahoitusmallit ja kolmen pilarin mallin kautta tarkasteltuna

Tulossopimuskaudella 2017–2020 voimassa oleva yliopistojen rahoitusmalli

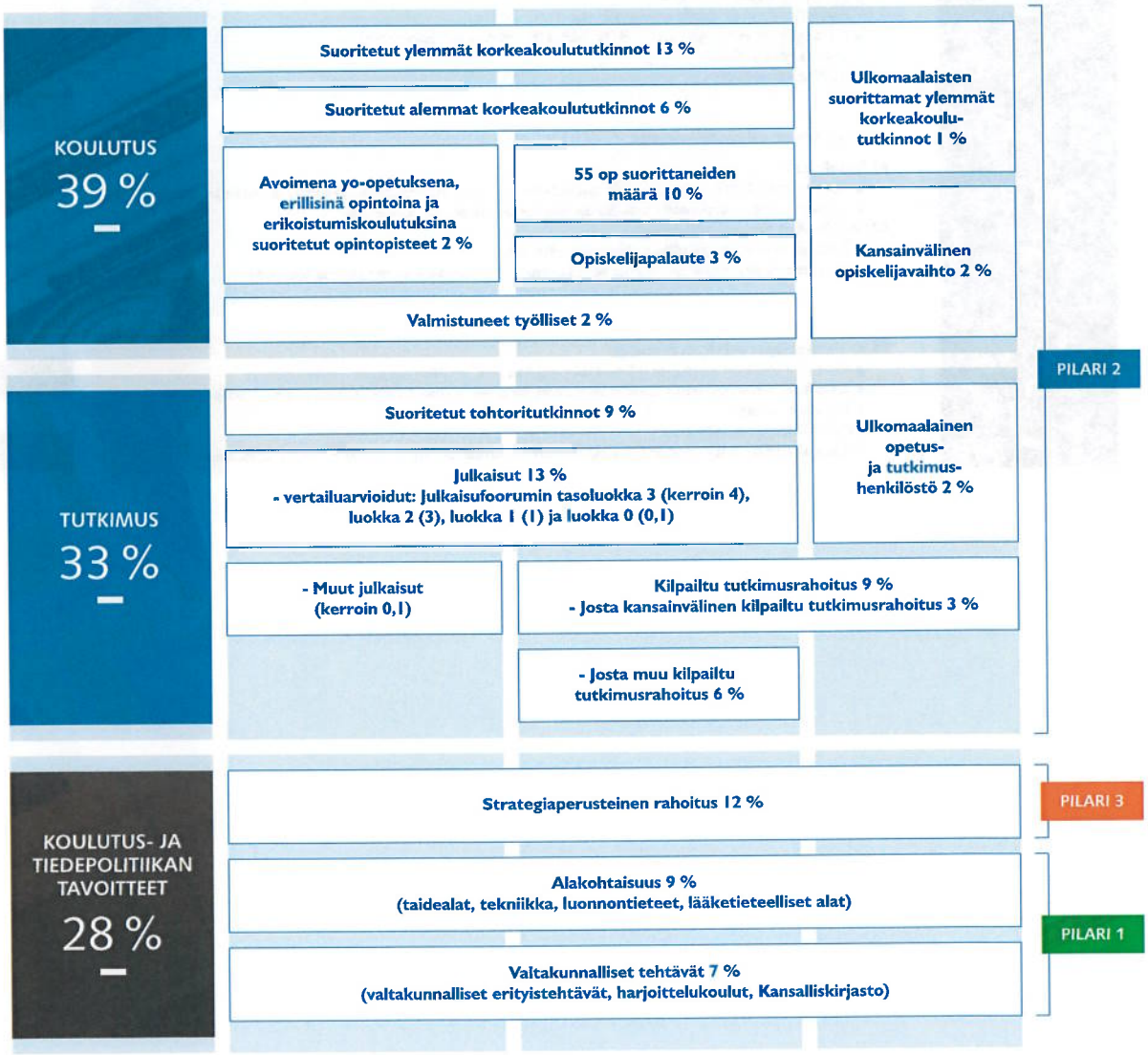

Tulossopimuskaudeksi 2021–2024 käytteenotettavaksi päätetty yliopistojen rahoitusmalli

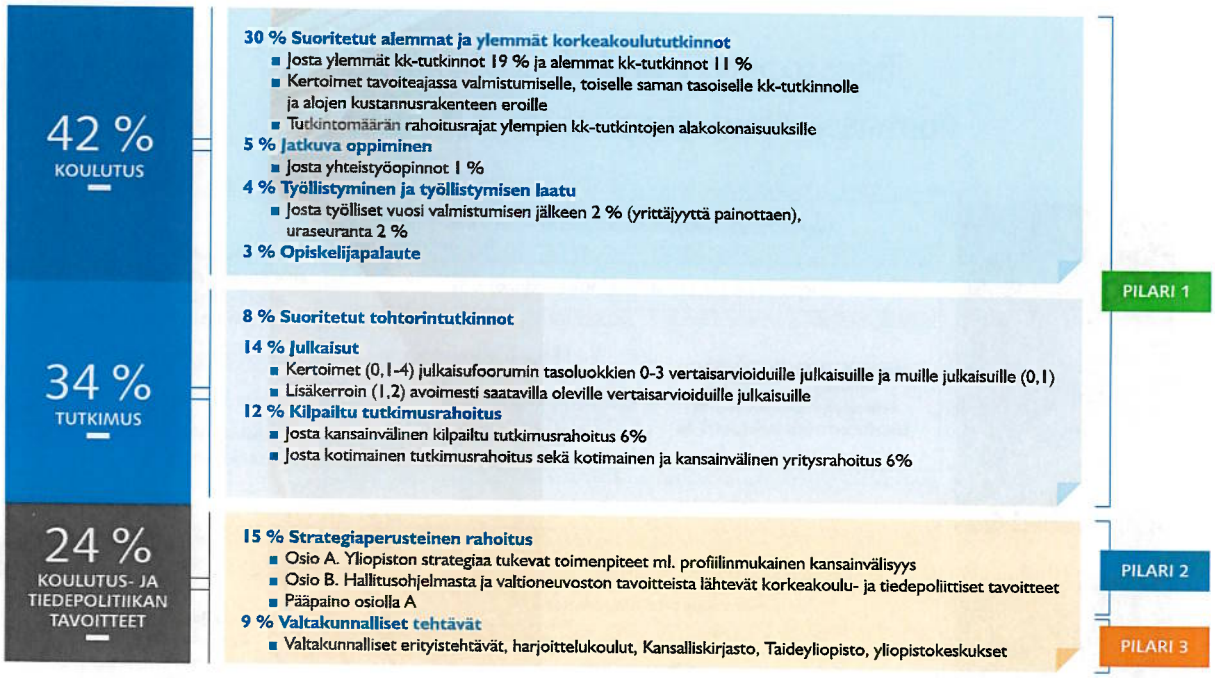

KORONA-ARKI AKATEEMISTEN JOHTAJIEN SILMIN

Keväällä 2020 toteutetussa projektissa, jossa selvitettiin professoreiden rekrytointiin liittyviä toimintatapoja Suomalaisissa yliopistoissa, oli myös COVID-19 -epidemian aiheuttamaan poikkeustilaan liittyviä kysymyksiä. Kyselyyn vastasi kaikissa Suomalaisissa yliopistoissa työskenteleviä rehtoreita (N=9), vararehtoreita (N=9) sekä dekaaneja (N=32). Yliopiston johtajilta kysyttiin poikkeustilanteeseen liittyviä kysymyksiä kysymyspatteriston sekä neljän avoimen kysymyksen avulla. Jokaiseen avoimeen kysymykseen vastasi 21-24 akateemista johtajaa.

Huoli henkilöstön hyvinvoinnista

Akateemiset johtajat nostivat esiin huolen henkilöstön hyvinvoinnista ja jaksamisesta poikkeuksellisessa tilanteessa. Johtajat kokivat, että henkilöstöjohtamiseen, yhteisöllisyyteen ja työhyvinvointiin tulisi poikkeuksellisena aikana kiinnittää entistä enemmän huomiota. Toisaalta haasteina on saada oikeaa ja ajantasaista tietoa henkilöstöstä ja sen hyvinvoinnista sekä se, että tällaisiin asioihin vaikuttaminen on etänä ja ilman kasvokkaisia tapaamisia hankalaa.

Ylipäätänsä päivittäisjohtaminen on hankaloitunut ilman kasvokkaisia tapaamisia ja sosiaalisia kontakteja. Vaikka vuorovaikutuksen kerrottiin sujuvan myös etänä hyvin, viestinnän ja kanssakäymisen koettiin olevan kuitenkin entistä haastavampaa, kun se toteutetaan täysin etänä.

Henkilöstön kohdalla akateemiset johtajat nostivat esiin myös työn jakautumisen haasteet. Poikkeustilanteesssa osa henkilöstöstä kuormittuu. Vastuutehtävissä olevat henkilöt kuormittuvat huomattavasti normaalia enemmän ja tietyt tukipalvelut kuten, esim. opintohallinto, kuormittuvat huomattavasti monia muita toimintoja enemmän.

Onnistumisen kokemuksia kriisin keskellä – ylpeys oman henkilöstön työstä

Poikkeustilanne on aiheuttanut monissa yliopistoissa digiloikkia: vaihtelevasta lähtötasosta huolimatta henkilöstö on onnistunut hyvin työnsä hallinnasta. Kuten alla olevasta graafista selviää opetuksen järjestelyt ovat toimineet hyvin ja yliopistot ovat osoittaneet toimintakykynsä myös poikkeusoloissa.

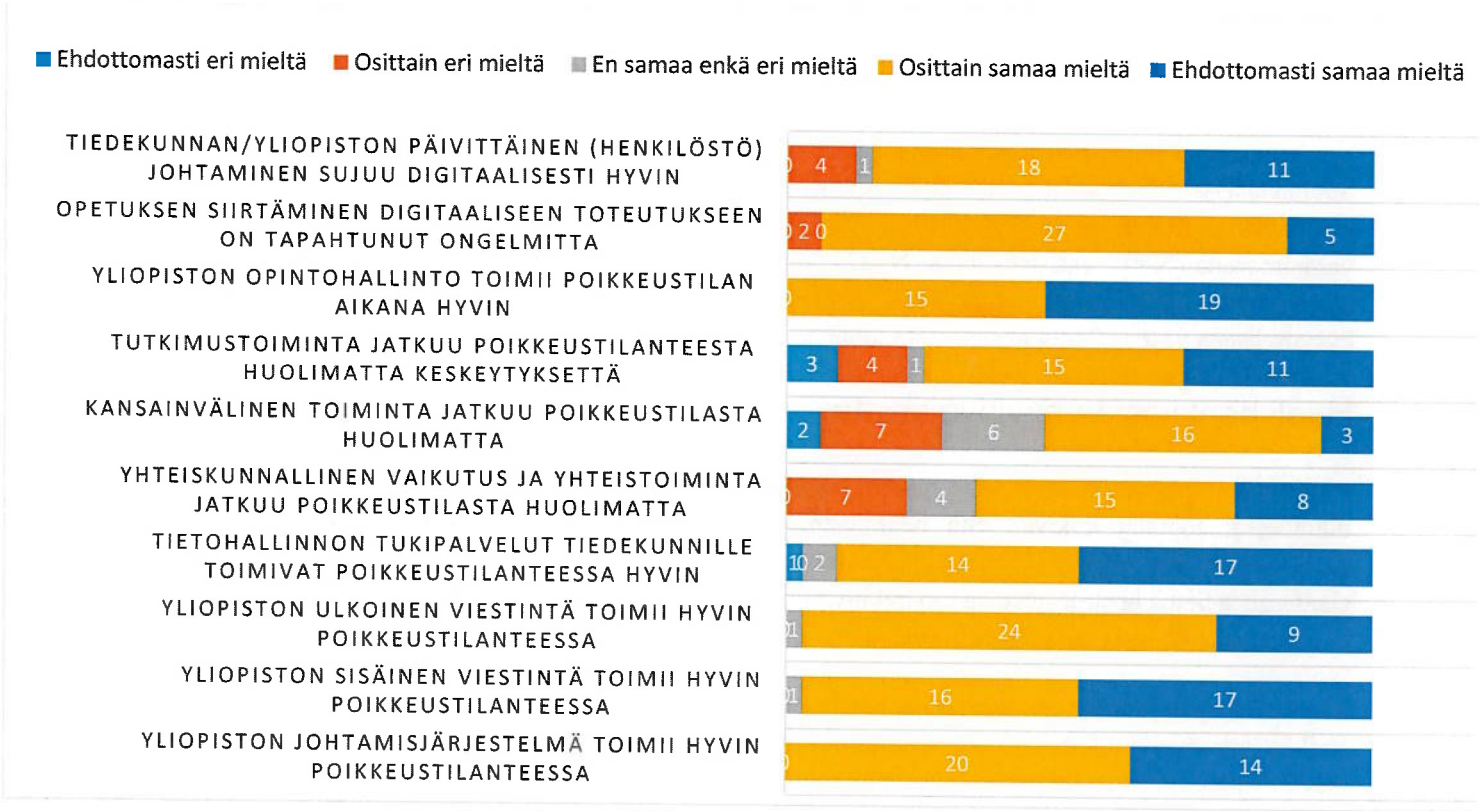

Moni akateeminen johtaja kertoi vastauksissaan myös positiivisista kokemuksista; kuinka etäyhteydet ja etätyökalujen käyttöönotto ovat toimineet ja sujuneet yllättävänkin hyvin ja ilman suurempia teknisiä ongelmia. Siirtyminen fyysisistä palavereista esimerkiksi Teams-palavereihin on myös lyhentänyt palaverien kestoa, lisännyt osallistujien määrää (osallistujia oli vaikea saada paikalle silloin, kun kokoukset järjestettiin fyysisinä), parantanut osallistujien ennakkovalmistautumista ja tehostanut kokouskäytäntöjä. Myös päätöksenteon koettiin tehostuneen ja asioita uskalletaan poikkeustilanteessa delegoida entistä paremmin. Kaiken kaikkiaan etätyökalut ja etäyhteydet ovat toimineet poikkeustilanteessa todella hyvin, joissain tapauksissa jopa paremmin kuin esimerkiksi fyysiset tapaamiset.

Koko yhteisön tavoittaminen etätyökalujen avulla on monien vastaajien mukaan helpottanut huomattavasti. Myös yhteydenpito kansallisiin ja kansainvälisiin verkostoihin on helpottunut ja eräs vastaajista mainitsi myös sen, että etätyökalujen ansiosta ihmisten on ollut mahdollista osallistua esimerkiksi sellaisiin konferensseihin, joihin he eivät olisi muuten ehtineet matkustaa. Poikkeustilanne on pakottanut kaikki yhteisön jäsenet ottamaan ajantasaiset etätyökalut ja -toimintatavat käyttöön, jolloin koko yhteisön tavoittaminen ja eri ihmisten välinen kommunikaatio on helpottunut huomattavasti.

Johtajien työpäivät venyvät poikkeusoloissa – uudet rutiinit auttavat jaksamaan

Käytännön tason päivittäisessä johtamisessa sähköpostitulva, jatkuvat etäpalaverit sekä asioiden hoitaminen täysin etänä nousivat vastausten perusteella vallitsevan tilanteen suurimmiksi haasteiksi.

Huomattavan moni kysymykseen vastanneista akateemisista johtajista nosti esiin erilaiset ajankäytön haasteet. Pitkään suunniteltuna olleita aikatauluja on jouduttu muuttamaan äkillisesti, työmäärä on lisääntynyt huomattavasti, normaalitilanteissa hyvinkin tuttujen asioiden, kuten opetuksen, suunnitteluun ja järjestämiseen on jouduttu käyttämään entistä enemmän aikaa ja esimerkiksi kokousmäärä on kasvanut useiden vastaajien mukaan paljon. Lisätyön lisäksi myös ns. "normaalit" työt on tehtävä.

Viestitulva on jatkuvaa ja moni kokee joutuvansa olemaan tavoitettavissa koko ajan, mikä puolestaan heikentää työstä palautumista ja irtaantumista. Moni vastanneista tiivisti poikkeustilanteeseen liittyviä haasteita nimenomaan kokonaisuuden hallinnan puuttumisella tai heikentymisellä. Useammassa vastauksessa kerrottiin siitä, kuinka työpäivät ovat poikkeustilanteen aikana venyneet huomattavan pitkiksi ja kuinka arkipäivät eivät enää oikein eroa viikonlopusta. Moni vastaajista koki työn ja vapaa-ajan välisen eron kaventuneen entisestään nyt, kun kodista on tullut työpaikka. Työstä irtautuminen on vaikeampaa ja myös työergonomian kanssa on haasteita kotona työskennellessä.

Liikunta, ulkoilu ja ylipäätänsä työpäivän tauottaminen toistuivat toimivina keinona työn hallinnalle ja oman toimintakyvyn ylläpitämiselle. Moni vastaajista kertoi tauottavansa päiväänsä ja ulkoilevansa tai liikkuvansa hetken työtehtävien välissä, osa kertoi palautuvansa työpäivästä päivän päätteeksi käymällä lenkillä tai muuten ulkona. Useat akateemiset johtajat myös aikatauluttivat ja suunnittelivat työtehtäviään paremmin kuin aikaisemmin. Vastaajat kertoivat muun muassa pitävänsä listaa pakollisista työtehtävistä. Näiden lisäksi uusien rutiinien muodostaminen ja muodostuminen ovat auttaneet työn hallinnassa ja jaksamisessa.

Vastaajat nostivat esiin myös sosiaalisten suhteiden ylläpidon tärkeyden. Työyhteisöt ovat onnistuneet pitämään yhteyttä toisiinsa myös etänä ja esimerkiksi säännöllisesti toistuvat tietyt palaverit ovat auttaneet ylläpitämään sosiaalisia suhteita ja myös hoitamaan erilaisia työtehtäviä yhdessä muiden kanssa. Myös epäviralliset keskustelut kollegojen kanssa mainittiin toimivaksi tavaksi ylläpitää omaa jaksamista.